

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879. Andra Kammaren. N:o 11.

Tisdagen den 25 Februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Herr Statsrådet m. m. H. L. Forssell aflemnade nedannämnda Kongl. propositioner, nemligen:

- 1:o angående ny lönestat för Kammarrätten;
- 2:o angående bildande af en jernväghypoteksfond; och
- 3:o angående ändringar i Riksbankens reglemente m. m.

Sedan Herr Talmannen mottagit dessa Kongl. Maj:ts propositioner med förklaring, att Kammaren skulle egna dem grundlagsenlig behandling, blefvo de båda sist omförmälda propositionerna, på begäran af Herr Abraham Rundbäck, inför Kammaren upplästa, hvar efter såväl dessa propositioner som den här ofvan under 1:o upptagna bordlades.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

Stats-Utskottets utlåtanden N:is 5 och 6;

Lag-Utskottets utlåtanden N:is 2, 3 och 4; samt

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 4 (i samlingen N:o 6).

§ 3.

Herr *J. E. Behmer* anmälde en motion, afseende eftergift till förmån för staden Norrtelje af kronans rätt till en del af danaarf efter ofifta Clara Rosalie Paqualin.

Denna motion, som erhöll ordningsnummern 124, bordlades.

§ 4.

Till bordläggning anmälde:

Andra Kammarens Prot. 1879. N:o 11.

Stats-Utskottets utlåtande N:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel; och

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 5, i anledning af väckt motion om underdånig skrifvelse angående omarbetning af Kongl. förordningen den 6 Oktober 1848 om aktiebolag; samt

N:o 6, i anledning af väckt motion om ändring eller tillägg i Kongl. förordningarne den 20 Januari 1865 och den 28 November 1873 angående frejdbetyg, som af presterskapet meddelas.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *C. A. Giöbel* under 12 dagar från och med den 28 Februari
och „ *P. E. Berglöf* „ 10 „ „ „ 1 Mars.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.

Onsdagen den 26 Februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

§ 2.

Föredrogos Kongl. Maj:ts på Kammarens bord hvilande nådiga propositioner till Riksdagen.

Den Kongl. propositionen angående ny lönestat för Kammar-rätten hänvisades till Stats-Utskottet.

Remiss af Kongl. propositionen angående bildande af en jernvägshypoteks-fond. Beträffande Kongl. Maj:ts proposition angående bildande af en jernvägshypoteksfond uppstod öfverläggning, hvarunder anfördes af

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Det är sällan, som jag har uppträdt vid remissen af en Kongl. proposition, men vid ett tillfälle sådant som detta, kan det icke vara ur vägen, att litet hvar uttalar sin särskilda åsigt om den Kongl. proposition, hvarom nu är fråga.

För att någorlunda få ett begrepp om ifrågavarande förslag, nödgas man att gå något längre tillbaka i riksdagsförhandlingarne, nemligen till 1853—1854 årens riksdag, då staten började bygga stambanor. Det var under en lycklig period, då stor tillgång fans på kapital. Penningar strömmade in i landet från alla håll, och Riksbanken hade vid denna tid ineliggande i silfver och silfvertackor 54,000,000 riksdaler. Under sådana förhållanden började staten sin verksamhet att bygga jernvägar, men dessa 54,000,000, som lågo i banken, rusade snart derifrån. Icke var det därför att staten började bygga jernvägar, utan genom de olyckliga konjunkturer, som så starkt utvecklade sig i vårt fädernesland, genom den blankokredit, som handlandena begagnade sig af i utlandet. Det var, enligt de uppgifter jag fått, sextio millioner, som svenska handelshus vid denna tid voro skyldiga i utlandet. Detta utöfvade ett sådant tryck, att bankens hvalf snart sagdt lossnade, och oaktadt de rika inkomster, som inföto under åren 1855 och 1856, inträffade 1857 en kris, då Riksdagen måste, för att rädda näringarne, upptaga det så kallade tolf-millioners lånet. Detta lån gjorde också tillbörlig nytta. De upplånade medlen lemnades till Riksbanken, och banken utlånade de samma, visserligen i början mot högre ränta, men kapitalen kommo genast näringarne och rörelsen till godo, och därför gjorde de tillbörlig verkan.

År 1858 upptog staten sitt första jernvägslån. Landet hade detta år blifvit välsignadt med en god skörd, och penningar inströmmade i landet. Då började en öfverdrifven verksamhet att bygga jernvägar för statens räkning, och äfven enskilde började då småningom att bygga jernvägar och fingo lån af staten. Man märkte dock snart att detta gick för hastigt, och vid 1862 års riksdag gick det ännu mer till ytterlighet. Efter 1862 togo de goda åren slut, och en sämre period inträdde och fortfor under en följd af år till 1870. Under denna tid skedde representationsförändringen, och i enlighet med den nya grundlagens bud flyttade Riksdagen från stånd till kamrar. Då började en allvarlig kraft att göra sig gällande mot rusningen att bygga jernvägar, och det lyckades för Riksdagen att få det derhän, att man icke skulle bygga för mera än nettobehållningen af statsbanorna. Detta sunda system varade icke länge. År 1870 inträdde en ny epok, då började ånyo en rad af goda år, som fortfor till 1876. Under denna tid var det icke fråga om annat än koncession på jernvägar; man byggde och byggde oupphörligt. Äfven industrien började då taga en inom Sverige aldrig förut känd fart. Det ena bolaget bildades efter det andra. Så snart en fabriksidkare, eller hvad han nu kunde vara, märkte, att hans affärer voro nära ruin, bildade han ett bolag och han kunde såsom verkställande direktör i detsamma få ända till trettio eller fyrtio tusen kronor om året, hvilka han stoppade i sin ficka. På detta sätt inlockades i rörelsen en mängd kapital, som icke kom den sunda rörelsen till godo, utan det blef en öfverdrifven utveckling på alla områden. Vid samma tid började våra privatbanker att med sina många afdelningskontor draga till sig alla möjliga kapital blott för att hålla räntan uppe, och då strömmade till dessa bankinrättningar så mycket penningar, att de

*Remiss af
Kongl. propositionen angående bildande af en jernvägs-hypoteksfond.*
(Forts.)

*Remiss af
Kongl. propo-
sitionen angä-
ende bildande
af en jern-
väghypoteks-
fond.*
(Forts.).

måste fastläsa dem uti obligationer. I och med att kapitalen på detta sätt strömmade in till bankerna, drogos de ifrån den gamla naturliga lånerörelsen, nemligen den då den ene grannen lånade ut åt den andre, vare sig han var jordbrukare eller handverkare, och då så skedde, hade jordbrukaren eller handverkaren makt att motstå det tryck, som kunde framkomma af en kris, emedan, om ett svårt år inträffade, den ene hade lätt att säga till den andre: var god och vänta litet med ert anspråk på betalning, tills vi få ett bättre år och jag då kan betala. Men just det att bankerna drogo allt kapital till sig mot hög ränta hade till följd, att de mindre jordbrukarne och industriidkarne vande sig vid vaxelrörelse, hvarmed de aldrig bort befatta sig. Detta fortsattes till 1877. Då hade redan alla banker fäst sitt stora öfverflöd på kapital i obligationer.

När de voro fästade der, beslöto vissa privatbanker att draga in på vaxelrörelsen i landet, så vidt möjligt var. Hvarifrån skulle man då taga penningar för att kunna betala sina vaxlar? Det fans en enda utväg och den tillgreps äfven, nemligen den att de, som egde några deponerade medel och kunde hjälpa dermed, togo ut dessa medel och lemnade dem till sina grannar. Detta var den enda räddning som fans, för att få ett någorlunda normalt tillstånd. Under den gyllene tiden utvecklade sig den industriella rörelsen så starkt, att den utöfvade ett stort tryck på handverkerierna och de mindre rörelserna. De stora bolagen drogo nemligen till sig alla arbetskrafter till men såväl för jordbruket som för de mindre handverkerierna. Till en tid sväfvade det med deenna stora fabriksrörelse. Men hur gick det? Nu känna vi tyngden häraf. Under den tid då arbetskrafterna drogos till jernvägsbyggnadsarbetena och de stora industriella företagen, då fingo arbetarne höga dagspenningar, och just därför kommo de i tillfälle att lefva så mycket bättre. De hade dock icke begrepp om att samla under de goda åren, för att hafva något, när de svåra tiderna kommo, utan de lefde upp allt hvad de förtjänade, och våra marknader öfversvämmades af utländskt kram.

Jag vill icke dermed hafva sagdt, att alla hafva en sådan uppfattning om vår ställning, som förhållandet är med mig, men jag tror att, om den sunda rörelsen fått fritt utveckla sig och några enskilda förhållanden icke mellankommit, ställningen skolat så småningom repat sig igen.

Vi hafva haft många goda och lyckliga år, men nu just under de tider, då lefnadskostnaderna och arbetsprisen hörja falla, skola vi nu vara i så svår belägenhet, att vi behöfva upptaga stora lån för att ännu några år uppehålla vigilansen för dessa större bolag. Nej, låtom oss stanna i bäcken, innan vi komma i ån! Om förhållandet är att näringarne äro tryckta och staten behöfver träda emellan, ja, låt den då träda emellan, men på annat sätt. Låtom oss göra såsom år 1857; låtom oss taga upp lån och lemna medlen till Riksbanken; då komma de näringarne omedelbart till godo. Skola vi åter upptaga lån och lemna dem till Riksgäldskontoret, då blir det endast de stora bolagen och privatbankerna, som skola draga till sig dessa kapital

och sedan utminutera dem till näringarne mot högre ränta, än som vederbörligt är.

Jag vill äfven tillägga att, hvad den ekonomiska ställningen vidkommer, kan den icke vara så farlig, då icke missväxtår äro för handen. Dock hvad skulle hända, om vi kastade dessa 30 millioner in i den stora rörelsen och sedan fingo missväxtår? Jag undrar om icke då den sista villan blefve värre än den första. Hur har det gått under de senare goda åren? Staten har dragit in millioner och i samma mån ökat sin skuld; äfven hypoteksbankerna hafva på samma sätt skuldsatt sig. Jorden har väl fått nytta deraf; men huru går det med de lån, som städer och kommuner upptagit? De kunna numera icke ens bygga ett skolhus till 2,000 kronors värde utan att taga sig ett lån. Hvar skall detta en gång stanna. Skall man hjälpa de större, måste man väl också hjälpa de mindre, och icke kan staten hjälpa dem alla; ty skulle det inträffa, att staten skulle hjälpa alla, då undrar jag hvar vi skulle stanna. Jag fruktar då sannerligen att den sista villan blefve värre än den första, om staten så skuldsatte sig. Om då nöd stode för dörren, missväxtår inträffade, hunger och pest uppkomme, hvarifrån skulle vi då taga bröd? Då fruktar jag att staten icke hade någon annan utväg än att sälja sina många jernvägar till utlandet. Om så skulle inträffa — jag hoppas den dag aldrig skall komma — tror jag man kan frukta att vår svenska frihet vore ganska litet värd, då staten nödgades sälja sina jernvägar till utländska kapitalister.

Jag hoppas således att Stats-Utskottet, som får denna fråga till utredning, tager saken i noga betraktande och jag har velat uttala detta på förhand, för att tillkännagifva att jag icke kan lemna min röst till en sådan proposition som den nu föreliggande.

Herr Dickson: Herr Grefve och Talman! Utan tvifvel har det för många varit en tillfredsställelse att finna att Kongl. Maj:ts Regering i denna fråga tagit initiativet och sökt påkalla Riksdagens medverkan till att, om än icke omedelbart så åtminstone medelbart, lindra den ekonomiska förlägenhet, som uppstått för några af landets hufvudnäringar. I förbigående ber jag att få anmärka, att, ehuru man af den föregående talarens yttrande skulle kunna komma på den tanken, att Sverige hade blott en enda hufvudnäring, nemligen jordbruket, och att, så länge oss förunnas goda år, allt är väl bestäldt, det dock finnes andra ganska viktiga näringar i landet och att för dessa ingalunda nu är något godt år.

På samma gång jag sålunda uttalar min tillfredsställelse deröfver, att Regeringen i denna fråga tagit initiativet, kan jag dock icke underlåta att beklaga ett förhållande, som kommit till min kännedom genom det anförande, som Herr statsrådet och chefen för Kongl. Finansdepartementet i denna fråga afgifvit till statsrådsprotokollet. Herr departementschefen yttrar nemligen: "Då jag i öfverensstämmelse med chefen för Civildepartementet afstyrkt framställning till Riksdagen om understöd åt vissa jernvägsbolag eller om inköp af en åt staten på uppgifna vilkor hembjuden jernväg, har detta skett icke allenast på

*Remiss af
Kongl. propo-
sitionen angä-
ende bildande
af en jernvägs-
hypoteksfond.*
(Forts.)

*Remiss af
Kongl. propo-
sitionen angå-
ende bildande
af en jernvägs-
hypoteksfond.
(Forts.)*

de af föredraganden anförda skäl, utan äfven därför att jag i dessa och liknande åtgärder sett endast partiella och på det hela föga verk- samma botemedel mot de olägenheter af allmänna betydelse, som för närvarande anses påkalla statens mellankomst, och hvilka gifvit den egentliga anledningen till det stora intresse, hvarmed dylika frå- gor så inom som utom representationen nu omfattas.“

Af detta anförande kan jag endast draga den slutsats, att den hos Regeringen gjorda framställning om inköp för statens räkning af Hallsberg—Motala—Mjölby jernväg har blifvit inom Regeringen afsla- gen, en sak som jag måste på det högsta beklaga; ty denna jernvägs olyckliga ställning kan, så vidt jag finner, icke vara hjälpt med den af Kongl. Maj:t i nu föreliggande proposition föreslagna åtgärd. För- hållandet med denna jernväg är, det att der icke blott gäller huruvida enskilda personer skola göra stora förluster och möjligen bringas nära ekonomisk ruin; — dessa personer hafva gifvit sig in i affären och få stå sitt eget kast, — utan under densamma ligga vida djupare so- ciala frågor. Icke allenast enskilda personer, utan äfven hela kom- muner äro i detta företag djupt intrasserade och för dem står eko- nomisk undergång redan för dörren. Då man vidare betänker att en stor del af kommunernas invånare sålunda drabbas af betydande ut- gifter, ehuru de på intet sätt hafva medverkat till tillkomsten af denna bana, utan törhända snarare motverkat densamma, men dock såsom medlemmar af kommunen få lika mycket som de öfriga deltaga i den uttaxering, som deraf blifver en följd; och detta kommer att leda till oundvikliga förvecklingar och svårigheter, så kan jag icke annat än beklaga, att Kongl. Maj:ts Regering ansett sig böra afslå den af styrelsen för Hallsberg—Motala—Mjölby jernväg gjorda hemställan om samma banas inlösande af staten.

Vid förra riksdagen väckte jag en motion om inlösen af denna bana. Jag tänkte i år förnya denna motion; men då jag hade mig bekant, att frågan var föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, ansåg jag mig icke böra vid denna riksdag återkomma till denna fråga. Nu- mera, sedan saken genom en under riksdagen timad händelse, åter kan bringas på tal, kan jag icke finna att grundlagen lägger hinder i vägen för att framlägga en ny motion i samma syfte. Det var blott detta jag med anledning af Kongl. Maj:ts proposition ville yttra.

Herr A. Rundbäck: Herr Grefve och Talman! I den motivering, hvarmed Herr finansministern beledsagar förslaget om inrättande af en jernväghypoteksfond, har Herr finansministern sökt visa, att den ekonomiska ställningen för närvarande icke vore så betryckt och be- kymmersam, som somliga gifva den ut för och hafva intresse af att utmåla den; och Herr finansministern har för detta, såsom mig tyckes, ganska förtjenstfulla betraktelsesätt, lemnat åtskilliga skäl, som tyckas visa att han icke har orätt. Sålunda har han visat, att ka- pitalbildningen, för så vidt den kan bedömas af insättningarne i spar- banker och depositioner i andra banker, stigit från 117 till 378 mil- lioner under tiden mellan åren 1870 och 1876. Härtill kommer att vi under sistlidna år hugnats med en välsignad skörd, hvilken dels re-

dan gjort mycket godt, såsom motverkande följderna af de dåliga konjunkturerna på andra håll, och dels till våren, när exporten börjar, antagligen kommer att bereda vårt land åtskilliga nya tillgångar. Vidare har han visat att näringarnes betryck börjar lättas på den naturliga vägen, att materialier och arbetspris sjunkit.

Det skulle väl också vara högst underligt om vi nu, nästan omedelbart efter de goda årens slut, skulle stå inför en sådan katastrof, som en del af pressen och jemväl andra försöka göra gällande. Vi hafva nu haft fred i öfver 60 år, och under det senaste årtiondet, då alla andra nationer i Europa, eller åtminstone de flesta af dem, antingen haft krig eller också lidit af följderna utaf nyss öfverståndna krig, hafva vi i godan ro fått egna oss åt fredligt arbete och njuta af konjukturer, under hvilka våra förnämsta exportartiklar rönt en efterfrågan och betingat pris, som varit nära nog exempelösa äfven under de bästa ekonomiska tider, hvarjemte landet hugnats med rika skördar flere år. Men icke nog dermed! Vi hafva under denna tid förbrukat hundratals millioner af det rika arf, som våra fäder sparat ihop åt oss och vårt slägte, — ett arf, som *vi* icke skola komma att lemna åt våra barn, — nemligen våra skogar. Under samma tid hafva vi vidare dragit in lån på lån från utlandet, och hafva staten, kommuner och enskilda bank- och jernvägsbolag härutinnan täflat med hvarandra. Vi hafva dervid icke allenast begagnat den realförmögenhet, som vi sjelfve kunnat sätta i pant, icke blott betjenat oss af vår egen kredit, utan vi hafva äfven dragit vexlar på framtiden, på våra barn. Ja, när man såsom Riksgäldskontoret tager upp amorteringslån på 62 $\frac{1}{2}$ år, såsom för några år sedan skedde, kan man väl säga, att vi anlitat icke blott våra barns, utan äfven våra barnbarns och barnabarns barns kredit. Skulle det då gerna vara möjligt att antaga, att den ekonomiska ställningen, endast ett och ett halft år efter det en kris inträdför en del af våra näringar, — dock lyckligtvis icke för jordbruket — skulle vara förtviflad? Nej det kan icke tänkas vara möjligt, och derföre kan jag för min del icke annat än gifva finansministern rätt i det förenämnda betraktelsesätt, han sökt göra gällande.

Såsom slutsats i detta betraktelsesätt och efter att tillika hafva påvisat de förnämsta orsakerna till det rådande betrycket, yttrar Herr finansministern i motiveringen: "det är otvifvelaktigt af vigt, att en dylik reglering af mer eller mindre kånbara missförhållanden måtte få hafva sin naturliga fortgång, utan att afbrytas eller störas genom sådana konstlade medel, som kunna framkalla ett förvillande och tillfälligt sken af väsentlig förändring i produktionsvilkoren. Det lär icke heller kunna ifrågasättas, att de svårigheter, som derunder för flere eller färre enskilde uppkomme, skola afhjelpas genom sådana medel, som på staten öfverflytta desses lidna eller förestående förluster." Detta är ord, som borde sättas inom glas och ram; och tillika äro de, såsom mig synes, den naturliga afslutningen på det betraktelsesätt, som Herr finansministern uti motiveringen gjort gällande. Och då Herr finansministern den 25 Januari detta år, alltså jemnt en månad före den nu föreliggande propositionens aflåtande,

*Remiss af
Kongl. propo-
sitionen angä-
ende bildande
af en jernvägs-
hypoteksfond.*
(Forts.)

Remiss af
Kongl. propo-
sitionen angä-
ende bildande
af en jern-
vägshypoteks-
fond.
(Forts.)

gjort alldeles samma åskådningssätt gällande, hade jag hoppats och trott, att det dervid skulle förblifva, och att Regeringen skulle sätta punkt efter den förklaring Herr finansministern sålunda dubbla gånger inom kort tid afgifvit. Det är derföre också för mig oförklarligt, huru han nu, en månad efteråt och på en sådan motivering, kunnat komma till det slut, att vi böra upptaga ett stort lån för den betryckta ställningens underhjälpande. Men om jag än icke förmår förklara detta, betyder dock sådant föga, ty framtiden skall nog göra det, liksom den också kommer att afgifva sin dem deröfver. Jag skall derföre icke vidare sysselsätta mig dermed.

Jag tillåter mig i stället att till Stats-Utskottet framställa några få erinringar, med anledning af några anmärkningar, till hvilka jag i Kongl. Maj:ts nu framlagda förslag trott mig finna skäl. Måhända komma dessa att förefalla ytliga och af mindre betydighet, men detta må tillskrifvas dels min oförmåga att sätta mig fullt in i saken och dels den korta tid, som dertill varit mig förunnad.

Jag vill sålunda i främsta rummet beklaga, att man för att afhjelpa ett tillfälligt ondt, ifrågasatt att taga upp ett amorteringslån på 40, ja kanske 50, ända till 60 års tid. Det vore, synes mig, särdeles olyckligt för vår kredit, om det så skulle gå. Vår kredit i utlandet har hittills på ett alldeles utmärkt sätt blifvit bevarad just genom vidmakthållande af den grundsatsen, att staten icke bör taga upp lån för annat än produktiva ändamål, eller för byggandet af våra jernvägar. Att staten kan göra undantag från denna regel vid utomordentliga tillfällen, vill jag väl medgifva; men då bör man icke för det extra ordinära behofvet lägga upp fonderade lån för längre tid, ty sådant skall utan tvifvel verka skadligt både på våra utelöpande statsobligationers kurs och på räntefoten af våra framtida lån, kanske mindre till följd af den summa, det för tillfället gäller, än derföre att vi slå in på en vådlig väg. Ty hafva vi väl tagit ett steg i den riktningen, torde skäl vara att befara, att vi snart skola taga ett andra och ett tredje steg, och krediten är rubbad.

Men det är jemväl en annan synpunkt, som jag i sammanhang med det senast sagda vill söka framhålla för Stats-Utskottet. Det är ju här fråga om en hjälp för ett *tillfälligt* behof eller för lättande af en *tillfällig* förlägenhet. Deraf synes mig böra följa, att hjälpen äfven bör lemnas blott för tillfället, eller med andra ord för kortare tid, och att den bör indragas, så fort som ställningen förbättras och hjälpen blifver obehöfzig.

Så var förhållandet med 1857 års lån, som upptogs under liknande förhållanden för liknande ändamål. Detta lån var nemligen ute blott några få år, och då det blef bättre tider, drogs det åter in. Så önskar jag, att man må göra äfven nu, ifall ett lån anses för lättande af det närvarande betrycket böra upptagas. Jag ber nemligen få fästa uppmärksamheten derpå, att i det ekonomiska lifvet en slags naturlag gör sig gällande i det afseendet, att onda och goda tider aflösa hvarandra, och att, sedan man lidit af några dåliga år, komma andra med bättre konjunkturer.

Man torde derför kunna hysa förhoppning att under loppet af

1880-talet förr eller senare skall inträffa ett omslag, hvarigenom landet åter blir försatt i gynsamma förhållanden. Men — mine Herrar — det är ingalunda regeringens mening att den hjälp, staten nu kan gifva, skall upphöra och lånen indragas när ett dylikt omslag kan inträffa. Nej — konjunkturerna må blifva så gynsamma som helst och den ekonomiska ställningen till och med fördelaktigare än under de gyllene åren på 1870-talet, ja — landet må öfversvämmas af penningar och disponibla kapital, så skola ändock dessa 30 millioner ligga ute i rörelsen såsom understöd åt näringarne. Det är nemligen regeringens afsigt att lånen skola ställas på en tid af 15 år, oafsedt om näringarne under en så lång period behöfva understödjas eller ej. Detta förefaller mig högst besynnerligt, och jag hemställer till eder, mine Herrar, huruvida det ej synes bra egendomligt att afhjelpa ett tillfälligt behof på det sättet, att man icke fordrar penningarne tillbaka, när hjälpen ej längre behöfs. Vidare, när de 15 åren gått till ända och tiden är inne, då hjälpen ändtligen skall upphöra, hvem garanterar, att de 30 millionerna då blifva indragna eller ens kunna indragas. Huruvida förhållandena skola vara år 1893, är nemligen omöjligt att nu förutsäga mera än i det afseendet, att vi då utan tvifvel ega en annan regering och en annan personal i Riksdagen än nu. Möjligen kunna konjunkturerna den tiden vara lika brydsamma som nu, och om så skulle vara förhållandet, så torde man icke med bästa vilja vara i stånd att indraga de med rörelsen under lång tid införlifvade millionerna, utan finner sig nödgad att ytterligare prolongera tiden för deras indragning, ja kanske taga upp ytterligare 30 millioner för rörelsens understödjande — en utväg, som man kanske till och med förut redan måst anlita, om den åsigten blir förhershakande, att staten vid behof skall tråda emellan för att hålla näringarne uppe. Men att staten sålunda skall blanda sig i det enskilda affärlifvet och för långa tider hålla ute i rörelsen betydliga summor innebär enligt min tanke ett så stort äfventyr, att jag anser det för min pligt att derpå fästa Stats-Utskottets synnerliga uppmärksamhet. Det kan nemligen ej vara sundt och välbetänkt, att staten gör sig till förlagsgifvare åt näringarne mera än oundgängligt är. Så snart det tillfälliga behofvet upphört, bör staten åter draga tillbaka den hjälpsamma handen och skaka från sin arm de privata intressen, hvilka i den dåliga tiden hakat sig fast vid densamma. I öfverensstämmelse med denna uppfattning hemställer jag till Stats-Utskottet, huruvida det ej vore skäl, derest Utskottet i hufvudsak gillar det nådiga förslaget, att åtminstone inskränka den tidrymd, inom hvilken lånen böra återbetalas.

Vidare har det väckt min förvåning, att enligt Kongl. Maj:ts proposition utlåningen skulle inskränkas till lån mot pant af blott så kallade jernvägsobligationer. Jag vet ej hvarföre den egendom, dessa värdepapper representera, skall få större privilegium att varda belånad än hvarje annan egendom. Finansministern anför i sitt yttrande till statsrådsprotokollet, att trä och jern och jordbruksalster sjunkit i pris och att arbetslöfverna fallit, det vill säga att nästan all egendom i landet tagit intryck af de dåliga tiderna. Då krisen är så allmän —

*Remiss af
Kongl. propo-
sitionen angä-
ende bildande
af en jern-
vägshypoteks-
fond.*
(Forts.)

*Remiss af
Kongl. propo-
sitionen angä-
ende bildande
af en jern-
vägshypoteks-
fond.
(Forts.)*

hvarföre fäster sig regeringen endast vid jernvägsobligationerna och ej vid näringarne i allmänhet? Det är likväl just, såsom Herr finansministern säger, jernvägsbyggandet och privatbankernas intresse för enskilda jernvägsanläggningar, d. v. s. vinstbegärets intresse, som vållat olyckan. Emellertid är det nu just dessa jernvägspapper regeringen velat gynna vid utlåningen af de 30 millionerna.

Ännu mera underligt synes det mig att ej innehafvare i allmänhet af jernvägsobligationer, utan endast banker och allmänna iurättningar skola komma i delaktighet häraf. Äro väl privatbankerna mera fattiga och behöfvande än andra? Jag tviflar derpå. Dessa inrättningar med sina många lottegarer representera tvärtom utan tvifvel landets hufvudsakliga förmögenheter. Eller männe privatbankerna, då de öfvertagit jernvägsobligationer, endast ledts af patriotiskt intresse och för den skull böra understödjas? Ännu mindre detta. Åtminstone skulle jag för min del anse mig bra mycket misskänna föreståndarne för privatbankerna, om jag trodde att de af något slags patriotiskt svärmeri låtit förmå sig att köpa mindre goda värdepapper. Man torde i stället nog med större fog kunna antaga, att i detta som i andra fall det varit omtanken för bankens fördel, som föranlett köpen af jernvägsobligationerna, och att den stora kapitalrabatten härvid varit en starkare driffjeder än intresset för landets jernvägskommunikationer. Man kan väl således rätteligen säga att förslaget om en jernvägshypoteksfond i sjelfva verket afser att förhjelpa delegarne i landets privatbanker till en stor utdelning. Visserligen är detta också ett sätt att hjelpa upp affärerna, men hvad regeringen sålunda gifver bankerna med ena handen, tager hon tillbaka med den andra; såsom det synes af en annan bordlagd Kongl. proposition.

Slutligen ännu en annan omständighet. Dessa jernvägsobligationer måste vid betalningen äsättas ett värde, som finansministern anser böra bestämmas efter tvenne faktorer, dels nuvarande nettobehållningen af jernvägstrafiken och dels den påräkneliga framtida stegringen i trafiken. Hvem skall nu bedöma den saken och verkställa värderingen? Naturligtvis Riksgäldsfullmäktige, hvilka skola ombesörja utlåningen. Men huru skola fullmäktige kunna i bestämda siffror uppskatta den sannolika framtida stegringen af trafiken? Bevare oss Gud från att blifva fullmäktige i Riksgäldskontoret under sådana vilkor! För min del föreställer jag mig emellertid att, då säkerheten för statslånen bör vara så god, att staten ej -- hända hvad som helst -- kan göra någon förlust, det just kan göra detsamma till hvilket bestämdt värde man uppskattar hypoteket.

Derföre komma ock troligen alla dessa obligationer att få samma kurs som vi i fjor satte å Bergslagernas jernvägs obligationer, eller 90 proc. allra minst, ty det gör ju icke staten någonting hvad kurs som äsättes papperen, då staten skall hafva full säkerhet i alla fall. Men det kan hafva många andra ledsamma följder. Ty på samma gång man påtrycker dessa papper en officiel prägel, så komma de i bolag och andra industriella inrättningar att upptagas till det officiella värdet, fastän de i verkligheten icke komma att ega detta värde. Det blir ett bedrägligt värde, som dessa många papper komma att hafva,

och då man vet att bolag och andra inrättningar, när de börja att luta till sitt fall, hafva en stor benägenhet för att bringa upp värdet på sina papper så långt som möjligt, så blir följden naturligtvis den att man skall söka begagna detta af staten åsatta värde å de jernvägsobligationer, man möjligen eger. Men detta värde — det må sättas hur högt som helst, skall icke åstadkomma att papperen blifva mera säljbara i handel och vandel. Det är nemligen icke någon som skall lockas af detta officiella värde, så länge ingenting annat i verkligheten gifver garanti för detta värde.

Jag anser föreliggande lånefråga vara af sådan vigt, att jag har trott mig böra fästa Stats-Utskottets uppmärksamhet på dessa punkter, hvartill kunde läggas ändå flere; och om Stats-Utskottet vill göra hvad det kan för att minska det äfventyrliga i detta förslag, skall jag för min del icke hafva någon principiell betänklighet emot att man för tillfället lemnar denna hjälp; men framför allt önskar jag, att vi icke må utsträcka tiden för hjälpen så långt man här föreslagit.

Herr Lyttkens: Det är icke för att underkasta Kongl. Maj:ts proposition någon kritik som jag begärt ordet; den är af en så stor och ingripande betydelse i det närvarande tillståndet, så att jag är öfvertygad att Stats-Utskottet skall egna densamma all nödig uppmärksamhet, granskning och möjliga jemkning. Hvarföre jag begärde ordet, det var på det att det klander, som uttalades från göteborgsbänken mot regeringens åtgöranden i fråga om inlösen af en viss enskild jernväg, icke måtte blifva obesvaradt och deraf dragas den slutsatsen, att det icke funnes någon i Kammaren som hyste en annan åsigt.

Han beklagade att regeringen icke inslagit på den vägen, att inköpa enskilda jernvägar och framför allt Mjölby—Hallsbergs-banan. Jag beklagar tvärt om att det funnits en regering, som genom sitt understöd icke blott bidragit till att leda kommunerna in på skuldsättningens bana för andra ändamål än de som äro hänförliga till kommunala hushållsbehof, utan äfven beträddt en ny, för kommunerna ditintills okänd stråt, den nemligen att ikläda sig borgen. Såsom vi veta, är i kommunallagarne föreskrifvet, att för upptagande af lån på längre återbetalningstid än 2 år erfordras regeringens tillstånd, men ingenstädes omtalas att kommunerna få gå i borgen. Nu har emellertid den dåvarande regeringen slagit in på denna bana och detta utan att ens underkasta borgensförbindelserna en sådan granskning, att obligationsinnehafvarne kunna vara trygga för att i dem ega fullgod säkerhet för sina obligationer. Man har sett tidningar och utmärkte jurister förklara, att detta icke är fallet, utan att aktieegarne kunna öfverlåta sina aktier på hvem som helst, ja till och med på fattighjon och derigenom blifva fria från sina förbindelser.

Detta är ett sätt att sköta allmänna affärer, som jag för min del icke kan gilla. Jag skulle beklaga om kommunerna inlåte sig på detta, ty det vore en stöt för vår kredit. Jag beklagar om detta borgensväsen, som man och man emellan gjort och gör så mycket ondt, skulle sträcka sig äfven till kommunerna. Detta är hvad jag

*Remiss af
Kongl. propo-
sitionen angående
bildande
af en jern-
vägshypoteks-
fond.
(Forts.)*

*Remiss af
Kongl. propo-
sitionen angä-
ende bildande
af en jern-
vägshypoteks-
fond.
(Forts.)*

beklagar, men visst icke att regeringen motsätter sig denna starka påtryckning från enskilde, som få lida följderna af sina misstag, att regeringen icke velat ingå på denna bana som skulle föra oss så långt, att hela landet komme i en beklagansvärdare ställning än de kommuner som nu, såsom sagdt, lida följderna af sina egna misstag.

På det icke den värde talarens klander må stå obesvaradt begärde jag ordet, och jag tvärtom tackar regeringen för att den motsatt sig detta, ty jag tror att vi i annat fall skulle hafva blifvit ledda in på ett sluttande plan.

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer: Då chefen för finansdepartementet för närvarande är upptagen i Första Kammaren, ber jag att få med några ord göra en insaga mot hvad den ärade talaren på smålandsbanken yttrat, då han velat förevisa finansministern och måhända äfven regeringen att hafva i denna fråga förändrat ståndpunkt. Jag tror likväl att den, som genomläst chefens för finansdepartementet yttrande till statsrådsprotokollet i dess helhet, skall finna att hvarken början deraf står i strid med det slut, hvartill han kommit, eller Kongl. Maj:ts afgifna proposition i något afseende strider mot den ställning till frågan, som regeringen förut intagit. De ord, som den ärade talaren fann så värderika, att han till och med ansåg dem böra sättas inom glas och ram, voro dessa: "Det lär icke heller kunna ifrågasättas, att de svårigheter, som kunna derunder för flere eller färre enskilde uppkomma, skola afhjelpas genom sådana medel, som på staten öfverflytta desses lidna eller förestående förluster." Jag hemställer huruvida den framlagda propositionen kan anses vara i strid med dessa ord. Det har just varit regeringens afsigt med propositionen — och jag tror att den följdriktigt vidhållits — att hvad nu borde göras skulle vara så beskaffadt, att derigenom icke på staten öfverflyttades någon enskilds förlust, men att staten, såvidt det kunde ske utan förlust, borde med sin kredit komma den allmänna rörelsen till hjälp. Då detta svårligen kan ske annorledes än genom upptagande af lån, och staten hittills följt den grundsats att lån endast borde upptagas för jernvägsbyggnader, har man ansett att äfven det nu ifrågasatta lånet skulle användas blott till sådana föremål, som hade att göra med jernvägsbyggnader i landet. Afsigten har icke varit att direkt komma näringarne till hjälp, hvilket den värde talaren tycktes anse vara det rätta, ehuru han sjelf på samma gång syntes antaga att näringarne icke behöfde en sådan hjälp; utan meningen har varit, såsom ock uttryckligen är sagdt, att komma kreditanstalterna till hjälp, så att de icke skola blifva nödsakade allt för mycket inskränka sin rörelse samt derigenom beröfva näringarne och allmänheten tillgång till rörelsemedel, som för hvarje land och under alla förhållanden äro behöfliga. Om för öfrigt några jemkningar i förslagets särskilda stadganden, på sätt den ärade talaren yrkat, kunna vara lämpliga, så är det Riksdagens rätt att sådant tillse. Regeringens afsigt har varit, att den ifrågasatta åtgärden icke skulle medföra någon förlust för staten, men ändå innefatta en hjälp för den allmänna rörelsen.

Herr Hedlund: Det är egentligen mot några synpunkter, som uttalades af ett par talare under denna debatt, som jag ber att få göra några anmärkningar. Man har talat om de vådor, som skulle ligga i den stora skuldsättning, vårt land genom jernvägsbyggande iklädt sig sedan 20 år tillbaka, och man har framställt såsom ett moraliskt lyte hos vårt folk, att vi ställt så till, att vi till våra efterkommande öfverlemnad icke behållningar, utan ökade skulder. Detta är ett tal, som ofta förekommit, och ett argument, som blifvit mycket användt i denna tid. Jag ber dock, att man icke må glömma det för alla i ögonen liggande förhållande, som en och annan gång blifvit upprepadt, men som det verkligen är nödigt att ännu oftare upprepa, nemligen den ökade produktionskraft, vårt land samtidigt erhållit. Om man vill se på de siffror som i detta hänseende äro upplysande, så skall man finna, att den ökade tillväxten på detta område rikligen uppväger den skuldsättning, landet ingått. I afseende å statens skuldsättning skola vi dessutom komma i håg, att vi icke hafva någon stats-skuld i egentlig, eller, så att säga, europeisk mening, ty om vi ej härtill vilja räkna de 300,000 kronor i årlig ränta, som utbetalas till den Kongl. familjen, befinner sig Sverige i det lyckliga förhållande att icke ega ett öres annan statsskuld än den, för hvilken vi fått valuta i våra jernvägar. Vår statsskuld är således en jernvägsskuld, hvilket är något helt annat än de skulder, som i massa hvila på de flesta öfriga europeiska länders statsbudgeter.

För att lägga klart i dagen den utveckling i afseende å produktionen, som vårt land rönt, ber jag få anföra några mycket enkla siffror. Värdet af rikets utförsel utgjorde 1858, det vill säga just vid den tid, då staten började den stora skuldsättningen, 58 millioner kronor, men redan 1868 hade värdet af utförseln stigit till 119 millioner kronor och 1877 till 215 millioner kronor. Således har den produktionskraft, landet utvecklats och som finner sitt uttryck i utförseln, hvilken därför är en vigtig gradmätare, vuxit från 58 millioner kronor till 215 millioner kronor under denna öfverklagade skuldsättningsperiod, och det sista året med dess höga siffra utgör icke något undantagsfall, enär år 1874 värdet af rikets utförsel utgjorde 233 millioner kronor.

Vi hafva dock icke producerat endast för afsättningen till främmande länder, utan hafva äfven själfva lefvat bättre inom landet. Det lider nemligen icke något tvifvel derom, att, i den mån jordbruket och öfriga näringar förkofrat sig, vi icke blott haft ett öfverskott till af-salu, utan äfven kunnat bättre fylla våra lefnadsbehof. Nu kan man visserligen säga, att detta varit en olycka och att man i stället för att lefva bättre borde hafva förvandlat allt i penningar. Det är dock en uppfattning, som, efter mitt förmenande, måste vara oriktig. Skulle vi i stället för att skaffa oss bättre bostäder, bättre kläder m. m. hafva förvandlat allt i penningar, hade det varit sämre, ja, det hade varit sämre, men icke bättre, än hvad vi nu gjort. Vår förebild skulle då hafva varit folket i Marocko, som — det möjliggöres af landets klimatiska förhållanden — lefver i helt enkla hyddor och icke behöfver några dyrbara hus och dessutom går i den lättaste klädnad, ja, deras

*Remiss af
Kongl. propo-
sitionen angä-
ende bildande
af en jern-
vägshypoteka-
fond.
(Forts.)*

Remiss af
Kongl. propo-
sitionen angä-
ende bildande
af en jern-
vägshypoteks-
fond.
(Forts.)

beklädnad är ofta osynlig, och således lefver mycket billigare än vi, samlar verkligen guld, hvilket, emedan rättsförhållandena äro mycket osäkra, nedgräfves i sparbanken jorden. I Sverige lefva vi dock under helt andra lefnadsvilkor. Vi bo i ett hårdt klimat och behöfva derföre varmare bostäder och kläder samt mera kraftig föda, för att gifva styrka åt vår lekamen. Tillfredsställandet af detta kraf framträder äfven vid införseln, der det lyckliga förhållande visar sig att vi, som år 1858 importerade varor för 56 millioner, således ungefär lika mycket som utförselsiffran för samma år, eller 58 millioner, år 1877 voro uppe på en import af omkring 303 millioner. — Vi hafva således visat att vi kunna tillägna oss främmande länders produkter, och gå vi till specifikationen af införseltabellerna, skola vi finna att det i ytterst väsentlig mån varit *nyttiga* varor, som hit importerats. Hvertill hafva vi väl då använt alla dessa penningar vi lånt upp? Svaret ligger deri, att vi lyckligtvis hafva importerat mera än förut. Lyckligtvis, säger jag, hafva vi det gjort, ty hvart hade eljest de upplånta millionerna tagit vägen? Om en enskild person lånat upp penningar och icke fått någon motsvarande valuta för dem, befinner han sig ju i en dålig ställning, men har han deremot fått valuta, kan han hafva med detta lån gjort en god affär. På samma sätt är det med oss, ty, just den omständigheten att vi hafva haft en import, som öfverskjutit exporten, vittnar derom att vi verkligen erhållit valuta för de lån vi tagit upp.

Huru framtråda väl nu alla dessa lånta penningar? Om vi fara omkring i landet, skola vi öfver allt finna bättre bostäder, bättre ladugårdar och mera odlad mark än förut. Vi finna öfver allt yttringar af ett välstånd, som för 20 år sedan och ännu mera för 30 år sedan — en tid hvartill mitt minne lätteligen sträcker sig — var aldeles okänt och hvaröfver vi hafva stora skäl att glädja oss. Dermed har jag dock visst icke velat säga, att vi icke såväl i det allmänna som i det enskilda böra iakttaga bättre hushållning och sparsamhet.

Det må dock erinras, att det icke är i Sverige allena man klagat öfver glömska utaf dessa dygder. Man möter samma klagan nästan i alla andra land. Tyskar, ungrare, norrmän, danskar, alla föra de samma klagomål på tungan, ja, det kan till och med hända, att en och annan numera pekar på den förståndiga svensken, som bättre förstår sig på att hushålla och som för den skull har en bättre ekonomisk ställning. Det har detta oakadt blifvit så godt som en trosartikel, att vårt folk är slösande. Äfven med fara att anses säga en paradox, vågar jag uttala den åsigten, att vårt svenska folk är ett bland de förståndigaste och sparsammaste i hela Europa. Jag säger detta med kännedom om sjelfva det egentliga folkets karakter och skaplynne, äfvensom om lifvet i våra landsbygder. Man dömer efter lefnadssättet uti våra större städer, men då bör man också dermed jämföra förhållandet i andra stora städer i Europa, och i jämförelse med dem skola vi nog få se att lefnadssättet hos oss, äfven då det går långt utöfver det mått, som jag för min del gillar, är temligen anspråkslöst. I allt fall gäller detta slösaktiga lefnadssätt alldeles icke folket i allmänhet. Jag vågar vädja till en och hvar, som lefvat

bland vår allmoge eller som rest genom våra landsbygder, huruvida icke der föres ett enkelt och tarfligt lif? Undantag kunna visserligen finnas, men öfverflöd är åtminstone icke regeln derstädes hvarken bland män eller qvinnor, det vågar jag påstå.

Jag anser det icke vara nödvändigt att vi nedsätta oss själfva, då skon någon gång klämmer, ty det leder endast till misstämning, utan böra vi fastmer tänka på att den onda dagen har en öfvergång likasom den goda.

I afseende å det rent finansiella i ämnet, ber jag att få göra en liten invändning emot hvad den förste värde talaren yttrade. Han sade nemligen att det skulle ligga något så fördelaktigt uti förhållandena under den gamla goda tiden, då den ene grannen lånade af den andre, då han behöfde penningar, i stället för att den, som nu har några besparingar, sätter in dem i en bank, hvarigenom låntagaren kommer i beroende af denna.

Jag medgifver gerna, att det låg något vackert i dessa patriarkaliska förhållanden, men att de icke alldeles saknade olägenheter, kan jag med vittnesbörd från min egen ungdom intyga. Det hände nemligen icke så sällan att den hjälpsamme grannen, hvilken ofta var den ende i hela trakten som egde något öferskott, utom det att han tog högre ränta på sina penningar, dessutom förstod att göra sig, vid lägligt tillfälle, de in-tecknade skuldsedlarne till godo, genom att inköpa den ena hemmansdelen efter den andra. Mången rikedom eger denna grund. Och dertill begagnade man just den *onda* tiden, men icke den goda.

Jag tror sålunda för min del, att vi kunna skatta oss lyckliga öfver att vi fått ett ordnad bankväsen, och detta äfven af det skäl, att den som hopsparat något kan i en bank insätta detta med säker placering.

Vi tala så mycket om att det är de stackars låntagarne, som skola hjälpas, och att man framför allt bör hafva medlidande med dem. Jag vill i detta afseende fästa uppmärksamheten på en iakttagelse. En gammal vän, med hvilken jag en gång gick på Göteborgs gator, stälde till mig den frågan: hvilka af de personer, vi här möta, äro väl, tror ni, långifvare och hvilka låntagare? Svaret var lätt att finna. Låntagarne suto i de präktiga ekipagen och bodde i de eleganta våningarne, men i de anspråkslösa vandrarne på gatorna igenkände man rätt många, som lefde på små besparingar, eller hade åtminstone smärre belopp insatta i sparbanken. De voro alltså långifvarne. Vi kunna gerna hafva för ögonen, att de, som genom idogt arbete och tarfligt lefnadssätt lyckats sammanspara något för sin ålderdom, böra hafva en god och säker placering för sina penningar, i stället för att låna dem till "den gode grannen", af hvilken det ofta händer att de icke få igen ett öre. Vi skulle kunna ur våra konkursers historia uppgifva många sådana, ganska upprörande fall, då personer på god tro lånat sina besparingar åt bekanta och sedermera gått miste om dem. När i sådana fall en och annan vändt sig till den, som här talar, med klagomål öfver de oförskylda förluster de sålunda lidit, så hafva de fått till svar: hvarför hafven I icke insatt

*Remiss af
Kongl. propo-
sitionen angä-
ende bildande
af en jern-
vägshypoteks-
fond.
(Forts.)*

*Remiss af
Kongl. propo-
sitionen angä-
ende bildande
af en jern-
vägshypoteks-
fond.*
(Forts.)

edra penningar i en god och säker bank, der ni kunnat få dem placerade visserligen med mindre afkastning, men deremot med större säkerhet. Jag tror därför att det gamla patriarkaliska sättet, att den ene grannen lånade åt den andre, hade sina olägenheter, om det också icke kan förnekas, att det gaf rum för personlig välvilja och hjälpsamhet.

Jag vill med samme ärade talare instämma i hvad han yttrade i fråga om vaxelsystemet, men för att rätt förstå detsamma, skola vi se till sakens historiska gång. Det var en tid för icke så länge sedan, då ett allmänt rop af ogillande uppstod emot borgenssystemets stora utsträckning inom vår enskilda kredit. Den ene borgade för den andre, och så drogo de hvarandra med sig i förluster och ekonomisk ruin. För att förekomma borgens stora användning yrkade man på utfärdande af vaxlar, hvilka skulle medföra större ordentlighet i affärs-systemet, ja, men man trodde till och med att dessa "inrikes vaxlar" skulle komma att löpa man och man emellan såsom cirkulationsmedel.

Jag har för min del aldrig varit med om denna åsigt och hyser fortfarande motvilja mot vaxlar, som icke grunda sig på verkliga affärer. En transaktion, som sker på det sätt, att en person accepterar en vaxel för en annan utan någon föregående affärsförbindelse dem emellan, är icke annat än en borgen, fastän under en falsk form. När jag deremot tecknar en borgen under en skuldsedel, så visar jag ärligt sakens rätta natur, som är att jag garanterar med mitt namn och min kredit den förbindelse, hvilken gäldenären iklädt sig, men när jag accepterar en vaxel, utan föregående affär, inbillar jag vaxelinnehafvaren att här förelegat en verklig affärstransaktion. Nu säger man visserligen att sådana s. k. "kompromissvaxlar" icke borde af bankerna godkännas, men jag vädjar till alla, som känna tillståndet inom affärsverlden, huru många vaxlar skulle finnas att belåna, om man icke slagit in på detta falska vaxelsystem, och jag instämmer med den ärade talaren, som öfver detta vaxelsystem uttalar sitt ogillande.

Jag skall nu anhålla att få yttra några ord om det förslag, som nu föreligger, och dervid först om den anmärkning, som mot detsamma blifvit framställd, att man genom dess antagande skulle för att bota ett tillfälligt ondt utgifva obligationer, som amorterades på lång tid. Det synes mig att motivet till denna del af förslaget ligger, såsom Hans Excellens Herr Statsministern jemväl påpekade, deri, att man vill komma i tillfälle att belåna jernvägsobligationer, och det icke blott till den kurs, som de för närvarande, under ögonblickets svårigheter, kunna betinga, utan äfven med hänsyn till framtiden. Man har nemligen tänkt sig att, om också våra jernvägar för tillfället, i följd af betydligt minskad trafik, äro ur stånd att gifva någon afkastning, så skall dock detta förhållande nödvändigt ändras när, såsom förut har skett, bättre tider inträffa. Det vore då hårdt att de, som nu lida mest af de trånga tiderna, skulle för att erhålla medel nödgas realisera sina tillgångar till ofördelaktigt pris. Man har tänkt sig att under en tid af 15 år våra jernvägar skulle kunna förbättra sin ställning och sålunda under loppet af denna tid undvika en realisation, som

nu törhända måste ske till ruinerande pris. Detta synes mig vara ett tillräckligt skäl, hvarföre återbetalningen bör ske på femton år. Att dessa lån skola lemnas till bankerna är naturligt, ty det är just det som verkar förlamande på allmänna rörelsen, att bankerna hafva en del af sina penningar fastlästa i obligationer och i följd deraf nödgas uppsäga kreditiver och infordra utestående lån, hvarigenom den allmänna rörelsen naturligtvis förlamas.

*Remiss af
Kongl. propo-
sitionen angä-
ende bildande
af en jern-
väghypotecks-
fond.
(Forts.)*

Detta är det, som Herr Finansministern vill afhjelpa, då han väckt det nu ingifna förslaget. I fråga om utlemnandet af obligationer i stället för lån, föreställer jag mig meningen vara, att de kapital, som bankerna nu icke kunna taga med i räkningen, då det är fråga om lån åt den allmänna rörelsen, emedan dessa kapital äro nedlagda i jernvägsobligationer, skola återfå sin fulla kraft i samma ögonblick, som de förvandlas i statsobligationer, och jag föreställer mig att det icke för många banker skall vara nödigt att bringa dessa statsobligationer till realisering, vare sig på den inländska eller utländska marknaden, utan att de komma att lägga dem i förvar i sin grundfond eller bland sina andra säkerheter. Hvad sjelfva åtgärden vidkommer, vågar jag ännu icke yttra mig om densamma. Jag tror att det för alla, såväl riksdagsmän som icke riksdagsmän, varit svårt att besvara frågan, hvad i denna sak nu bör göras. I alla händelser anser jag att vi böra göra regeringen rättvisa för det den lyssnat till det temligen allmänna ropet, och jag tror att Riksdagen skulle blifva utsatt för ganska allvarliga förebräelser, om den icke följde den väg, som regeringen uti detta hänseende beträddt. Det är ju möjligt att de närvarande svårigheterna icke äro så stora; ja, jag tror till och med att så är förhållandet. Men om dessa svårigheter skulle komma att tillväxa, om olyckor skulle tillstöta, lider det intet tvifvel att detta komme att läggas Riksdagen till last, i fall den icke i högre mån uppmärksammade saken.

Slutligen vill jag instämma med den andre talaren i ordningen, icke uti förebräelsen emot regeringen, att den nu icke gjort något i och för de enskilda jernvägarnas inköpande för statens räkning, utan uti hvad han yttrade om att detta vore en åtgärd, som staten bort vidtaga i denna tid, såsom utan tvifvel lämpligare än någon annan.

Skälen derfor skulle blifva allt för många att här uppräknas. I korthet vill jag blott nämna, att allt sedan jag år 1848 var i tillfälle att uti Frankrike bevittna och lyssna till de lifliga rop, som då höjdes för inlösande för statens räkning af de enskilda jernbanorna inom landet, för att derigenom göra franska folket oberoende af dessa, som man kallade dem, vampyrer eller svampar, hvilka sutto med sina oktrojerade koncessioner, utan att staten öfver dem hade någon verklig makt, allt sedan dess, säger jag, har det varit min åsigt, att riksvägarne böra egas af staten, och att vi kommo in på en lycklig väg, då staten började bygga dessa riksvägar. Men otäligheten hos de enskilde och begäret hos dem att för egen räkning bygga jernvägar blef så stor, att äfven de anlade en mängd sådana och ibland dessa åtskilliga, som med skäl kunna kallas riksvägar, och, hvad ännu värre är, flera af dessa jernvägar hafva kommit i utlänningars händer. Jag

*Remiss af
Kongl. propo-
sitionen angä-
ende bildande
af en jern-
vägshypoteks-
fond.
(Forts.)*

är icke den, som är rädd för att utländskt kapital inflyter i landet. Jag tror tvärtom att detta är ganska lyckligt. Men det måste jag säga, att när utländska kompanier, särdeles om de tillhöra mäktiga stater, nedslå sina bopålar här i landet, jag deremot hyser stora betänkligheter. Det har, i synnerhet från England, kommit personer, som här nedlagt penningar, hvilka blifvit för dem alldeles ofruktbara, och sedan har man än från det ena och än från det andra hållet hört dem klaga öfver att de kastat bort sina penningar i Sverige, vilseledda, såsom de påstått, af svenskarnes uppgifter. Det sista påståendet tror jag att vi kunna visa tillbaka, men ett faktum är, att de blifvit vilseledda. Det kan emellertid icke vara lyckligt att på detta sätt anlita utländska kapital och kasta vårt fosterland i armarne på främmande bolag, utan bättre är att se tiden an. Här har jag nu visat en ibland anledningarne, hvarför jag för min del skulle anse det lämpligt, om vi kunde just i en tid, då det låte sig göra för billigt pris, frigöra oss från främmande inflytande genom inköpande af enskilda jernvägar, sådana nemligen, som kunna anses för riksvägar. Jag skulle icke heller hafva tvekat att genom en motion eller på annan väg söka göra denna min åsigt gällande, om icke hos den sida inom Riksdagen, som jag tillhör, funnes en bestämd motvilja mot ett sådant företag. För min del anser jag mig hvarken kunna eller höra forcera en tanke, som strider emot det allmänna föreställningssättet inom folkets djupa leder, utan ser hellre att detta föreställningssätt får utveckla sig, äfven om, då den tid kommer, när man är ense om att inköpa dessa jernvägar, priset blir åtskilliga millioner dyrare, än det nu behöfde vara.

Herr Jöns Rundbäck: Trots den siste talarens vackra målning af välståndet inom landet, hyser jag fortfarande den åsigt, att "ju mer man lånar, dess mer man sätter sig i skuld." Min öfvertygelse är att, huru dålig den ekonomiska ställningen än är, förnämsta orsaken dertill ligger uti en allt för stor import, hvilken öfverstigit vår produktionsförmåga. Ett fattigt folk, som vårt, kan icke år efter år importera för 50, 60, 80 ja 100 millioner utöfver exporten, utan att slutligen komma på balans, och om man då nödgas upptaga utländska lån för att betäcka sitt deficit, blir ställningen ganska förtviflad. Den siste talaren slutade också sitt anförande på ett sätt, som gifver mig anledning att förmoda, det ställningen hos oss icke är den bästa. Ty om utlänningarne klaga öfver att de nödgats kasta bort sina penningar här i landet, emedan de icke lyckats i sina företag, så lär väl ock samma förhållande vara med oss sjelfva, emedan man väl icke gerna kan påstå, att ett företag skall bättre bära sig för den ene än för den andre.

Men det var egentligen icke om detta jag ämnade yttra mig. Det är en annan omständighet, som jag anser utgöra kärnpunkten i klagomålen och som jag nu skall göra till föremål för undersökning, huruvida den är befogad eller ej.

Anledningen dertill att den ifrågavarande Kongl. propositionen blifvit framlagd är, enligt hvad man så väl förut som äfven i dag

hört uppgifvas, att söka i det förhållande, att våra enskilda banker blifvit betungade med enskilda jernvägsobligationer till så stort belopp, att de icke vidare kunna bispringa näringarne med erforderligt förlagskapital. Men är förhållandet i sjelfva verket sådant? På svaret å den frågan bör det enligt min tanke ytterst blifva beroende, hurvida den föreliggande Kongl. propositionen bör bifallas eller afslås. För min ringa del vågar jag dock betviffa, att förhållandet är sådant som man uppgifvit.

Enligt hvad som synes af den Kongl. propositionen, lära under de senare åren i enskilda jernvägsföretag nedlagts ett kapital af omkring 190 millioner kronor. Häraf har något mer än hälften erhållits genom statsbidrag och aktieegarnes tillskott, och den andra hälften genom upptagna obligationslån. Det skulle således vara denna senare hälft, d. v. s. icke fullt 80 millioner, som förorsakat de svårigheter, hvarmed de enskilda bankerna nu hafva att kämpa. Men om man tillser, hurudan Riksbankens och de enskilda bankernas ställning var den 31 December 1878, så visar det sig att — på sätt äfven Kongl. Maj:t upplyst — nämnda dag fans i våra sparbanker och enskilda banker insatt ett besparadt kapital af icke mindre än 378 millioner kronor. Det ser således ut som om vi svenskar verkligen i någon mån likna Amerikas folk i förmågan att göra besparingar. Ty det måste medgifvas att 378 millioner efter våra förhållanden icke är så litet. Och lägger man härtill Riksbankens och de enskilda bankernas grundfonder och reservfonder och vidare deras sedelutgifningsrätt, så ser man att det lediga rörelsekapital, som finnes att tillgå, belöper sig till omkring eller öfver 500 millioner kronor, och då har jag ändock icke räknat den utlåningsrörelse, som bedrivs af Riksgäldskontoret och i visst fall af hypoteksföreningarne äfvensom åtskilliga andra verk och inrättningar, som icke äro att hänföra till bankinstitutioner.

Visserligen kan beloppet icke så noga på siffran uträknas, men så långt kan man dock komma att man kan påstå, att hela beloppet af enskilda jernvägsobligationer, som för närvarande innehafves af våra privatbanker, utgör 50 millioner kronor, och detta efter en ganska hög beräkning. Kan väl nu fastläsandet af dessa 50 millioner, som ju icke utgöra mer än en tiondedel af hela vårt besparade kapital, utgöra den verkliga orsaken till den svåra penningställningen? För min del tror jag det icke; det är ju knappast tänkbart. Nej, mine herrar, den verkliga orsaken till förlägenheten hafva vi att söka i stagnationen i vår affärsrörelse. De 450 millioner, som finnas kvar, efter afdrag af de fastlästa 50 millionerna, äro enligt min tanke fullt tillräckliga, ja mer än tillräckliga att fylla vårt behof af rörelsekapital. Men felet ligger deri, att detta kapital är för tungt, att det icke cirkulerar nog hastigt. Ju mindre det rörliga kapitalet är, dess bättre för landet, förutsatt att detta mindre kapital cirkulerar tillräckligt hastigt. En tusenkronesedel, som på en dag cirkulerar flera gånger, är af mera verkan än ett vida större belopp, som cirkulerar mera långsamt. Min tro är derföre, att den förlägenhet, hvari vi nu befinna oss och som nu i alla dessa motioner sökt sig ett uttryck, i sjelfva verket icke har den grund man uppgifvit, utan felet ligger i

*Remiss af
Kongl. propo-
sitionen angä-
enda bildande
af en jern-
vägshypoteks
fond.
(Forts.)*

Remiss af
Kongl. propo-
sitionen angå-
ende bildande
af en jern-
vägshypoteks-
fond.
(Forts.)

vår öfverdrifna import från utlandet och äfven i våra bankinstitutio-
ner, som, man må säga hvad man vill till deras pris, dock icke ver-
kat så som sig bort.

För min del är jag af den öfvertygelse, att det gamla lånesätet
för det stora flertalet var vida fördelaktigare. Då kunde Pål få låna
af Per, men nu skall Per först sätta in sina pengar i banken, för att
Pål skall kunna mot högre ränta få låna dem. Följden blir att ban-
kerna under goda tider låna ut alldeles öfverdrifvet mycket, men i
dåliga tider kan man icke få låna något alls, och när nu en kris in-
träffat, så ropar man bara på hjälp af statsmakterna.

Jag vill visserligen icke förneka att ju icke hjälp kan vara be-
höfflig, men hvad jag vågar påstå är, att den hjälp, som man kan
anse sig böra lemna, icke uteslutande bör afse de enskilda jernvägs-
intressena. Redan förut har Riksdagen, enligt min åsigt, mer än fri-
kostigt kommit de enskilda jernvägsbolagen till hjälp, och när de nu
ändock icke kunna reda sig, synas de vilja ställa så till, att Riksdagen
skall blifva rent af tvungen att ytterligare bispringa dem. Emellertid
är det min vissa förhoppning, att Stats-Utskottet icke skall underlåta
att anställa en grundlig utredning af de orsaker, från hvilka krisen
verkligen leder sitt ursprung.

För öfrigt vill jag icke ingå i bedömande af den Kongl. proposi-
tionen. Omständigheterna, tror jag, hafva varit sådana, att regerin-
gen icke gerna kunnat underlåta att inkomma med densamma. Och
då jag icke varit i tillfälle att taga kännedom om den i sin helhet,
vore det litet orätt att på förhand eller, så att säga, på rak arm be-
döma densamma. Men det synes mig i alla fall att man vid obliga-
tionslåns uppläggande åtminstone bör vidtaga de åtgärder, som förut
skett med åtminstone en del af våra obligationslån, eller att de kunna
efter 10 år uppsägas. Skulle man då kunna betala lånet 1893 eller
ännu hellre 1883, går det för sig. Men jag hyser någon betänklighet
vid att öfverlemna denna lånerörelse till riksgäldsfullmäktige. Jag
tror att detta ärende skulle blifva något svårt för dem, och då her-
rarne såväl som jag hafva sig bekant, att Riksgäldskontorets utlånings-
rörelse under de senare åren klandrats, tror jag att icke förhållandet
nu blefve annorlunda. Riksbanken åter, som har medel för utlåning
om händer, och som i detta hänseende bör känna ställningen i landet,
synes mig hellre vara det rätta organet för denna förvaltning.

Vidare vet jag ej hvarföre dessa jernvägsobligationer skulle före-
dragas till belåning, då det alldeles icke är bevisadt, att det är de i
jernvägarne fastlästa kapitalen, som förorsakat krisen. Och lika litet
kan jag förstå hvarför enskilda banker och sparbanker skulle framför
åtskilliga för landet lika viktiga industriella inrättningar erhålla i
fråga varande låneunderstöd. Det finnes för närvarande i landet flere
sådana industriella inrättningar, som stå mycket illa; och om de stupa,
råka tusentals arbetare i nöd. Hvad särskildt privatbankerna be-
träffar, vet jag ej hvarföre de egentligen skulle drifva lånerörelse
med jernvägsobligationer; ty detta är något för dem helt och hållet
främmande. Och hafva sparbankerna lagt ned penningar i dylika
obligationer, så må de stå sitt eget kast.

Detta är i korthet den uppfattning jag bildat mig i saken, och jag anhåller att mitt yttrande må få åtfölja den Kongl. propositionen till Stats-Utskottet och att Stats-Utskottet måtte taga ärendet i noga öfvervägande.

Remiss af Kongl. proposition angående bildande af en jernväghypoteksfond.
(Forte.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, blef den förevarande Kongl. propositionen, jemte de i anledning af densamma nu afgifna yttranden, hänvisad till Stats-Utskottet.

Slutligen hänvisades till Banko-Utskottet Kongl. Maj:ts proposition angående ändringar i Riksbankens reglemente m. m.

§ 3.

Föredrogs Herr *J. E. Beckmans* i Kammarens senaste sammanträde bordlagda motion, N:o 124, angående eftergift till förmån för staden Norrtelje af kronaus rätt till en del af dana-arf efter ogifta Clara Rosalie Paqualin; och beslöt Kammaren, sedan denna motion blifvit i sin helhet inför Kammaren uppläst, hänvisa densamma till behandling af Stats-Utskottet.

§ 4.

Förekom till afgörande Stats-Utskottets utlåtande N:o 4, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om afsättande till kronopark af indragna sergeantbostället $\frac{1}{4}$ mantal Karsholmen.

Om afsättande till kronopark af sergeantbostället Karsholmen.

Sedan, med anledning af förestående utarrendering från den 14 Mars 1879 af indragna sergeantbostället $\frac{1}{4}$ mantal Karsholmen i Unnaryds socken af Mo härad och Jönköpings län, fråga blifvit väckt om afsättande till kronopark af större eller mindre del af samma boställe, hade Skogsstyrelsen, som i ärendet inhemtat yttranden af åtskilliga vederbörande, med underdånigt memorial den 4 Mars 1878 underställt frågan Kongl. Maj:ts pröfning, hvarefter Kammarkollegium den 5 September samma år afgifvit infordradt underdånigt utlåtande; och hade Kongl. Maj:t, enär samtliga vederbörande varit ense derom, att det ifrågavarande boställets skogsmark borde till kronopark afsättas, och inegorna vore af den ringa betydenhet, att genom deras användande för beredande af boställe åt en kronojägare större fördel syntes kunna för statsverket vinnas, än derest desamma skulle, utan åtföljande skog, på arrende utbjudas, funnit bostället i dess helhet böra till kronopark afsättas; men då en dylik åtgärd, i hvad den anginge boställets inegor, förutsatte Riksdagens bifall, hade Kongl. Maj:t nu velat inhemta Riksdagens medgifvande, att bostället måtte för angifvet ändamål få disponeras.

Utskottet hade hemställt:

att Riksdagen måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende täckts föreslå.

Efter föredragning af detta ärende, begärdes ordet af

Herr Bäckström, som anhöll att få ett af honom skriftligen affattadt yttrande i ämnet inför Kammaren uppläst: varande detsamma af följande lydelse:

Om afsättande
till kronopark
af sergeantbo-
stället Kars-
holmen.
(Forts.)

Ehuru jag ej kan hoppas ändring i hvad Stats-Utskottet tillstyrkt, då det synes skett enhälligt, kan jag ej underlåta att begagna tillfället, för att uttala min tanke i saken.

Jag kan ej finna välbetänkt använda odlade ägor till skogsbruk, emedan jag tror sådant kommer att föranleda ökade statsutgifter i stället för inkomster, helst här som vanligt hufvudfrågan synes vara att få ett boställe till en ny skogstjensteman, som säges vara ett länge känt behof.

Men vi hafva redan en så stor mängd af desse tjenstemän, att det kan vara på tiden se till hvad nytta de göra landet innan några flere anställas.

Af skogsstatistiken finner man att de år 1874 utgjorde 722, år 1875, 740 och år 1876 stigit till 777 stycken, således på 2 år ökats med 55 stycken. Har ökningen så fortgått ären 1877 och 1878, så hafva vi redan öfver 800 skogstjenstemän.

Af sådan jemt stigande skogstjenstemannapersonal och deraf stigande förvaltningskostnad kan vara att befara, det staten snart nog får utgift i stället för inkomst af sina skogar, ehuru de beräknas till närmare 40,000,000 qv. ref, boställsskogar oberäknade.

Till denna farhåga berättiga de jemt stigande utgifterna, som synes deraf att 1870 voro dessa utgifter (ören oräknade) 317,266 men 1876 stigit till 840,078 kronor, således på 7 år nära tredubblats, men deremot behållningen minskats från 982,130 kronor, som den var 1873 till 253,400 kronor, som den var 1876, och således på 4 år minskats med 728,730 kronor. Väl heter det att, af sistnämnda års inkomst inköpts land till skogsplantering för 221,530 kronor, som ock räknas till behållning, men sådan behållning blir, så vidt jag kan se, åtminstone i vår tid icke annat än en mångdubbel utgift, ty räkna ränta på denna köpesumma, planteringskostnad och skogsvården borttät 100 år innan afkastning erhålles, så torde dennas skogsalster blifva de dyraste på hela jorden.

Märkvärdigt förefaller det mig att under det man indragit andra tjenstemäns boställen såsom obehöfliga, man för skogstjenstemän tillskapat 248 stycken till och med år 1876, hvilkas afkastning ej torde ingått uti ofvannämnda utgiftssumma, men nybyggnad och underhåll sannolikt tagit en god del deraf.

Att, såsom skogsinspektören beräknat, nu ifrågavarande boställe, som endast har 1,143 qv. ref skogbärande mark, skulle som kronopark årligen afkasta 760 kronor, låter fast otroligt, då man finner att till exempel Stockholms län, som har, utom boställsskogar, 3,488 qv. ref kronopark, gifvit under de 4 åren 1873—1876 i *bruttoinkomst 368 kronor*, men lokalförvaltningen *kostat 19,900 kronor*, Hallands län, som har 22,348 qv. ref kronopark, gifvit i inkomst 1,052 kronor, men haft i utgift 15,200 kronor, Göteborgs län af 17,348 qv. ref kronopark haft i inkomst 219 kronor, men i utgift 8,125 kronor, och Vermlands län haft i inkomst 1,523 kronor men i utgift 20,200 kronor, allt bruttoinkomst för 4 år tillhopa och utgifterna endast för lokalbevakningen under samma tid. Liknande exempel kunde i mängd anföras, men det kan vara nog för att visa, huru skogstjenstemäns in-

komstsberäkningar, när det är fråga om anläggande af kronoparker och skogstjenstemäns boställen, slå sig ut i den praktiska tillämpningen.

Under de 4 åren 1873—1876 har i 10 rikets sydligare län inkomsten af statens skogar icke på långt när lemnat aflöningen till lokala skogstjenstemän än mindre något till bestridande af den öfriga skogsförvaltningen.

I de öfriga 14 län har i 13 län tillhoppa utöfver bestridande af den lokala förvaltningskostnaden om 731,370 kronor under samma tid blifvit ett öfverskott af omkring 1,000,000 kronor och i Norrbottens län det fjortonde ensamt har ett öfverskott uppstått af omkring 1,300,000 kronor, sedan lokalförvaltningskostnaden om 233,285 kronor är bestridd. Af ofvan omförmälda förhållande torde noga böra öfvervägas, huruvida det är klokt och för landet nyttigt att af statens indragna boställen göra kronoparker och nya skogstjenstemäns boställen, hvars förvaltare i aflöning ofelbart taga hela afkomsten så väl af bostället som den deraf bildade kronoparken och kanske ändå mera till.

Jag är en vän af skogshushållning och har försökt hvad i min förmåga stått att förekomma ungskogens uthuggande och att göra åtkomligt det som i brist på flottleder öfvermoget står till förruttelse, men aldrig har jag kunnat finna lämpligt och med landets väl förenligt att utlägga odlade ägor till skogsbruk, utan tvärtom anser att, der odlad eller odlingsbar jord finnes, den bör till jordbruk få af enskilda gagnas eller upptagas, äfven om det vore å kronopark, helst der skötande af kronans skogar föranleder till 10 à 20 ja ända till 50-dubbel kostnad mot inkomsten, som, enligt hvad ofvan är visadt, flerestädes är fallet och hvilket snart nog kan föranleda ytterligare svårigheter i statens finanser.

Med anledning af hvad jag ofvan anfört, vågar jag hemställa om afslag så väl af Kongl. Maj:ts proposition, som Stats-Utskottets tillstyrkan.

Derefter anförde:

Herr Nils Petersson i Runtorp: Herr Talman! Mine Herrar! Det synes säkert för de fleste af Kammarens ledamöter, som icke närmare känna till behandlingen af ärendet inom Utskottet, som om dess ledamöter varit fullt ense om det föreliggande betänkandet. Men att så icke varit förhållandet, ber jag att få upplysa. Såsom bekant har Kongl. Maj:t för Riksdagen framlagt förslag om afsättande af mark till kronopark af indragna sergeantbostället Karsholmen. Detta skulle förvandlas till kronojägareboställe, hvarjemte genom sammanslagning med angränsande boställsskogar en sammanhängande kronopark af 5,701,25 kvadratfot ren skogsmark skulle kunna erhållas.

Jag är för min del af den åsigt, hvilken jag för öfrigt många gånger uttalat, att staten lika väl som den enskilde bör vara mån om att vårda sina skogar. Om man nu inslår den väg, Kongl. Maj:t här föreslagit, så skulle vi få ett prejudikat, som för framtiden skulle leda till ganska vädliga följder. Här föreslås nemligen att i fråga varande boställe i dess helhet måtte för det angifna ändamålet disponeras och öfverlemnas till Skogsstyrelsen. Visserligen måste medgifvas att till bostället hör icke synnerligen stor areal af åker och ängsmark, men, med fästadt afseende på det ändamål, hvartill densamma

Om afsättande till kronopark af sergeantbostället Karsholmen.
(Forts.)

Om afsättande
till kronopark
af sergeantbo-
stället Kars-
holmen.
(Forts.)

skall användas, nemligen till kronojägareboställe, så torde frågan få en ganska stor betydelse och mana till att betänka följderna af det steg, man står i begrepp att taga. Om man nemligen skall åt alla kronojägare i riket bereda boställen med så stor areal, som det nu tillämnade bostället bar, så torde det vara fara för att dessa kronojägare icke längre skola förblifva verksamme skogstjenstemän, utan göra tjensten till en bisak och jordbruket till hufvudsak. Detta kan dock icke vara öfverensstämmande med en god statshushållning, utan lärar här kunna tillämpas det gamla ordspråket: "skomakare! blif vid din läst!"

En skogvaktare kan nemligen icke anses hafva råd att lega biträden för jordbruket, utan lärar han nödgas att med egna händer sköta detsamma. Men under det att han sålunda knogar med skördandet af cirka 60 tld äng m. m., så kan det inträffa, att skogen, som han har att vakta, kan i brist af tillsyn af obehöriga personer sköflas efter behag. Men att bilda skogsdomäner utan att jemväl draga försorg om deras behöriga eftersyn och vård kan jag för min del icke anse vara med en god statshushållning förenligt. Enligt min åsigt böra för våra skogar anskaffas tillräckligt antal vaktare, ehuru med minsta möjliga kostnader för statsverket. Detta kan bäst ske genom legning och till pris, som kan lämpas efter de särskilda ortförhållandena. Sålunda torde man på vissa trakter kunna för 100 kr. ja till och med 50 kr. årligt arfvode lega skogvaktare, fullt lika duglige, som våra kronojägare, hvilka senare åtnjuta ända till 500 kronors aflöning om man inräknar reseersättning. Följaktligen skulle staten kunna erhålla fem gånger större antal skogvaktare, än som för närvarande förefinnes, och detta utan ökade kostnader.

Jag vill derföre vid denna första fråga af förevarande beskaffenhet, som föreligger till Riksdagens afgörande — i förbigående må anmärkas att flera dylika med samma syfte äro i farvattnet — förklara, att jag icke anser det vara fördelaktigt att på detta sätt använda militieboställena till boställen för kronojägare och skogvaktare. Man bör slå in på en annan väg, nemligen att bilda skogskomplexer endast på sådana trakter, der skog verkligen finnes, samt till skogvaktareboställen endast använda torplägenheter, belägna inom detta område. Att nu anvisa ett helt hemman, till ett sådant ändamål är en åtgärd, hvilken jag för min del icke kan gilla. Inom Utskottets afdelning uppställdes också såsom motförslag till det nu föreliggande, hvars antagande afgjordes genom den förseglade sedeln, ett förslag af följande lydelse:

"Och då Utskottet funnit de till ifrågavarande boställe hörande inegor icke vara af den ringa betydnenhet, att de ej med fördel torde kunna, från skogsmarken afskilde, såsom särskild jordegendom brukas, får Utskottet, som på grund häraf, och i enlighet med hvad Kammar-kollegium jemväl tillstyrkt, ansett, att endast boställets skog bör till kronopark afsättas hemställa,

att Riksdagen icke måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende täckts föreslå."

Det torde vara öfverflödigt att vidare orda i denna fråga, utan vill jag endast be herrarne väl besinna följderna af att, på sätt som nu föreslagits, använda de till statsverket indragna boställena; hvilka helt visst kunna och böra på ett för det allmänna mera fruktbärande sätt disponeras.

Om afsättande till kronopark af sergentbostället Karsholmen.
(Forts.)

Af de åsikter, som jag härmed tagit mig friheten att inför Kammarern uttala, följer också, att jag gerna skulle se att Kammarern enhälligt afsloge Kongl. Maj:ts i ämnet framlagda proposition. För min del yrkar jag bestämdt afslag.

Herr Joh. Andersson i Tenhult: Som i fråga varande boställe är beläget inom Mo härad af Jönköpings län och således inom ett bland de tre härader, för hvilka jag har den äran att vara representant, så kan jag vitsorda sanningsenligheten af de uppgifter, som angående berörda boställe blifvit gjorda, eller att egorna ådetsamma hufvudsakligen äro bemängda med mosand eller mossa, samt frostlådiga. Till yttermera visso i detta hänseende ber jag att få uppläsa innehållet af ett mig till handa kommet bref från en f. d. riksdagsman för denna ort, deri det, bland annat, heter: "Deremot kan jag tryggt intyga, att åker och äng vid bostället består af mager grusjord, att all marken är mera lämplig för skogsbörd än åker och ängskultur, samt att den der nu framtvingade grödan af potatis, råg och hafre vanligen i mer eller mindre mån direkt och indirekt skadas af frost nästan årligen. Att nedlägga hela bostället till kronopark innefattar ingen förlust i afseende å åker och äng, och skulle jemväl i framtiden skänka större afkastning, än de tvifvelaktiga hafreskördar, som derstädes efter idogt arbete kunna framtvingas. — Karsholmen är för öfrigt, ehuru med väl häfdade hus, mycket skralt bebyggt med en gammal, särdeles låg stuga, som vid ett torp i forntiden."

På grund af dessa förhållanden kan jag för min del icke annat än bifalla Utskottets hemställan.

Grefve Björnstjerna: Jag vill icke inlåta mig uti någon diskussion med den förste värde talaren, hvars skriftligen affattade anförande här nyss upplästes, huruvida skogsbetjeningen är behöflig för skogsvården, eller om det är bättre att låta skogen bevara sig sjelf. Jag tror nemligen, att den saken redan längesedan är afgjord. Gifvet är att man måste se till hvad man eger, om man vill hafva detta kvar.

En annan talare har framhållit, att staten icke borde för skogs-skötseln under sin vård hafva andra trakter än sådana, på hvilka skog redan funnes. Äfven detta tror jag vara ett fullkomligt misstag. Jag känner stora, nu värdeslösa sträckor i vårt land, — till och med inom våra rikaste provinser, — som, ehuru icke skogbärande, dock äro till skogsplantering synnerligen lämpliga, jag vådjar till mina närmaste grannar här till venster om mig, huruvida det icke inom norra Skåne finnas milslånga trakter, som icke bestå af annat än med ljunng öfvervuxna stenmarker, och hvilka således i närvarande stund lemna så godt som ingen afkastning, men som, om man derå planterar skog

Om afsättande
till kronopark
af sergeant-
bostället Kars-
holmen.
(Forts.)

och sedermera sköter de uppväxande späda plantorna, i framtiden skola lemna staten en ganska god afkastning. Mellan Hesselholm och Klippan t. ex. finnas stora dylika sträckor, till stor del militieboställen, som ganska fördelaktigt kunna användas till skogsplantering. Att dessa trakter sedan behöfva eftersyn, det torde hvar och en inse.

Hvad särskildt föreliggande fråga beträffar, har en ärad ledamot af Stats-Utskottet, som här uppträdt emot Utskottets förslag, såsom skäl härför egentligen framhållit, att boställets areal vore så stor, att det icke lämpligen borde till kronojägare-boställe användas. Den talare, som näst före mig haft ordet, har dock upplyst, hvad som äfven framgår af Utskottets betänkande, att arealen, huru stor den än är, dock till följd af jordmånens dåliga beskaffenhet just icke har något värde samt att bostället utarrenderadt icke ens kan inbringa staten 200 kronor. Om man då, såsom nu är fallet, med fördel kan använda det allra mesta af boställets jord till skogsplantering, torde det icke blifva någon förlust för staten, om man till skogvaktarens begagnande upplåter återstoden, troligen endast ett lämpligt potatisland.

I motsats mot den ärade utskottsledamoten tror jag icke, att man får en verkligt duglig skogvaktare för så godt som ingen afföning. Nej, en skicklig person vill hafva ordentligt betaldt för sitt arbete, detta är både rätt och billigt.

Den mark, som i denna trakt redan är af Skogsstyrelsen öfvertagen, utgör visserligen icke mer än, såsom jag vill minnas, 700-800 tunnland, den är således väl liten att ensam utgöra en kronopark. Men enligt den af Skogsstyrelsen uppgjorda planen skulle denna olägenhet afhjelpas i den mån omkring liggande boställsskogar blifva tillgängliga. En sammanhängande skogsmark af, om jag minnes rätt, 13,000 tunnland, skulle sålunda erhållas, således en ganska betydlig areal. Säkertligen erfordras då för denna vidsträckta skogsmarks eftersyn åtminstone en skicklig skogvaktare.

Då nu tillfälle yppats att midt uti detta skogskomplex bereda boställe åt denne person, anser jag särdeles lämpligt att Kammareren godkänner Utskottets af Första Kammareren biträdda förslag, till hvilket jag derföre yrkar bifall.

Herr Svensén. Riksdagen har redan accepterat den satsen, att boställen, så vidt möjligt, böra indragas till statsverket, och äfven den meningen har gjort sig gällande, att de då böra för statens räkning utarrenderas eller försäljas. Jag är fullt förvissad om, att ifall man nu börjar inslå en annan väg, man vid nästa riksdag finge förvänta många flera förslag derom, än som blifvit framlagda vid denna riksdag. För sjelfva principens skull vill jag icke bifalla Utskottets förslag; nu ifrågavarande lägenhets beskaffenhet må vara hvilken som helst, så inverkar den icke stort på saken. Hufvudsaken är att vi icke börja gifva våra skogstjenstemän boställen, utan de få väl åtnöja sig med att sjelfve anskaffa sig bostäder såsom hittills varit vanligt. Med anledning af hvad jag yttrat, vill jag förena mig med Herr Nils Pettersson och yrka afslag på Stats-Utskottets förslag.

Herr Bäckström: Mine Herrar! För min del ber jag att få säga, att afsättandet till kronopark af ifrågavarande boställe enligt min tanke icke är behöfligt, och jag anser att, om Riksdagen nu bifaller Utskottets förslag, Riksdagen har slagit in på en ganska väldig bana. Jag tror att detta icke kommer att leda till annat, än att vi få årliga utgifter i stället för inkomster, om de indragna boställena användas till skogsbruk. Jag tror, att de skogar, staten redan eger, äro tillräckliga, om de rätt användas. Det är på dessa grunder, jag yrkar afslag på Utskottets betänkande.

Om afsättande till kronopark af sergeantbostället Karsholmen.
(Forts.)

Herr O. B. Olsson. Herr Grefve och Talman! Mine Herrar! Genom den stora ifver Skogsstyrelsen visar vid frågor af sådan beskaffenhet som den föreliggande, synes det, som om Skogsstyrelsen ville draga allt flera och flera af statens domäner under sin förvaltning. Bostället i fråga är icke af så stor rymd eller vigt i och för sig, det vill jag villigt medgifva, men i denna fråga ligger en princip, som jag önskar, att denna Kammare ville motarbeta, nemligen att Skogsstyrelsens sträfvan att slå under sig boställena skall röna motstånd inom denna Kammare. Skogsstyrelsen söker slå under sig boställena dels i sin helhet, dels blott så mycket mark af desamma, som den kan taga från hvarje ställe, som skall bortarrenderas. Jag vill anföra ett exempel härpå. I den församling, der jag är bosatt, bortarrenderades för 2 år sedan ett boställe, som ursprungligen innehöll femtioett tunnland. Af detta boställe behagade Skogsstyrelsen taga under sin förvaltning fyratio tunnland, så att det slutligen endast återstod elfva, som skulle bortarrenderas. Nu är att märka, att detta boställe låg icke i närheten af någon annan statens egendom, utan dessa fyratio tunnlanden skulle således ensamt för sig instängas. När man ser att Skogsstyrelsen på detta sätt vill tillvälla sig och draga under sin förvaltning så mycket egendom som möjligt, hyser man farhågor, som stegras mera derigenom, att Skogsstyrelsen framkommit med detta förslaget och Kongl. Maj:t understödt samma förslag, att åtskilliga boställen skulle i sin helhet till denna Skogsstyrelsens förvaltning indragas. För några dagar sedan fingo vi en nådig proposition om indragning till Skogsstyrelsen af ett par boställen inom Kristianstads län, och i samma proposition förespeglades oss att ytterligare fem boställen i samma län komma att till nämnda styrelse indragas, i den mån de blifva lediga. Kammar-kollegium, som bör hafva någon insigt i detta fall och är en auktoritet, hvarpå Riksdagen kan med temlig trygghet stödja sig, har tillstyrkt, att åtminstone icke inegorna till detta boställe borde undandragas statens domänförvaltning utan fortfarande tillhöra densamma. Jag vill också fästa uppmärksamheten på, hvad man rörande dessa förhållanden finner i den Kongliga propositionen. Ifrågavarande boställe har visserligen icke så stor rymd af åker och äng, men den utgör dock tillsammans med hagmarken 1,568 kvadratref. När all den till skogsplantering lämpliga jorden medräknas, blifver hela innehålllet 2,295 kvadratref. Den odlingsbara jorden utgör således jemförelsevis en betydligt större andel, fast i ordets egentliga mening icke till inegor räknas hagmark, och hvad som man af-

*Om afsättande
till kronopark
af sergeant-
bostället Kars-
holmen.
(Forts.)*

sett till skogsplantering. Om nu dessa inegor, som utgöra den större delen af bostället, bortarrenderades för statens räkning, skulle man af dem erhålla en mycket större afkastning, än om de användes till skogsplantering. Det är deremot en för stor rymd att läggas till boställe åt en kronojägare. Jag anser nemligen icke såsom talaren här bakom mig, att det är nyttigt att staten har skogsvaktare, som tillika äro jordbrukare och icke hafva någon tillsyn öfver skogen. För min del tror jag detta är orätt, men jag vill hemställa till Kammaren, om man därför skall till en skogvaktare upplåta en så stor egorymd som denna. Jag tror icke, att, om han skall sköta dessa betydliga skogar, han får vara jordbrukare, och på så stora skogsarealer, som finnas inom Mo härad, föreställer jag mig, att det finnes många torp tillräckligt stora för en sådan skogvaktare. Det är på dessa skäl jag för min del icke har kunnat biträda det förslag, hvartill Utskottet kommit.

En föregående talare har upplyst om huru denna fråga behandlats inom Stats-Utskottet och att det berodde på den aflagda sedeln att saken fick en sådan utgång, som den fick, fastän Utskotts-betänkandet icke är åtföljdt af någon reservation. Jag yrkar emellertid afslag på Utskottets betänkande och bifall till det af Herr Nils Pettersson framställda förslag.

Herr Wigardt: Jag skall icke yttra mig om sjelfva principen; den må vara riktig, såsom flere föregående talare så väl på kalmarsom skånebänken yttrat sig, men fastän jag icke tillhör Mo härad, bor jag nära Karsholmen, och till följd af den kännedom jag har om detta ställe, kan jag icke annat än yrka bifall till det förslag, hvarmed Utskottet kommit. Om Herrarne kände till jorden på nämnda boställe, skulle Herrarne icke hafva mycket emot Utskottets förslag. Jag kan, som sagdt, icke annat än gilla den princip, som här uttalats, men ingen regel utan undantag. Om detta Utskottets förslag bifalles, är det därför icke sagdt, att Riksdagens nu fattade beslut skulle tjena till orubblig efterrättelse i fråga om andra indragna militieboställen, som af Skogsstyrelsen skulle öfvertagas. Jag vet bestämdt, att under många år har på detta boställe stulits icke obetydligt skog, och jag tror, att, om en af grannarne skulle väljas till skogvaktare, vore det ungefär detsamma som att sätta bocken till trädgårdsmästare. Jorden på bostället är af dålig beskaffenhet, och inegorna äro icke mycket bättre än skogsmarken, fastän skogen der är undanröjd. Det har skördats obetydligt på dessa egor, men skogsafkastningen har icke varit obetydlig och kan blifva mycket större, om skogen väl vårdas.

Men den kännedom jag har om ifrågavarande boställe, kan jag icke annat än tillstyrka bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Herr Joh. Anderson i Tenhult: Jag är hufvudsakligen förekommen af den närmast föregående talaren, min granne, Herr Wigardt, och har icke mycket att tillägga till hvad han yttrat, men jag vill nämna, att, med den kännedom jag har om detta boställe och om

jorden i allmänhet inom Mo härad, är jag fullt öfvertygad om, att allt, som tillhör detta boställe, åker, äng eller hagmark, icke är för godt till skogsmark, och att jorden i inegorna icke är bättre än skogsmarken i annat hänseende, än att skogen der är undanröjd. På de flesta ställen inom Mo härad finnes sandmark och särdeles dålig jord, så att jag kan icke finna, att det skulle vara någon skada, om hela detta boställe afsattes till skogsmark, enär jorden på detsamma icke i någon mån är bättre än i häradet för öfrigt.

Om afsättande till kronopark af seryeant-bostället Karsholmen.
(Forts.)

Herr Nils Petersson i Runtorp: Den upplysning, som en kammarledamot från orten lemnat Riksdagen, vittnar om att han missförstått mitt yrkande, och att han ansåge, att, om Riksdagen lemnade sitt bifall dertill, skulle det leda derhän, att någon kronopark icke skulle kunna blifva inrättad der på orten. Men detta är ett misstag, ty jag yrkade just, att en kronopark skulle utläggas af der befintlig skog, men jag motsatte mig att lemna särskildt boställe åt kronojägaren. Ar marken der så dålig, som han sagt, är det då lämpligt att för kronojägaren bestämma 150 kronors afdrag på lönen, eller ungefär så mycket, som motsvarar afgälden för bostället. Tro herrarne, att det då skulle blifva skogsodling der. Herrarne skola väl tänka på, hvad saken gäller, om man sätter dit en kronojägare, som skall gå och arbeta i sin dåliga mark. Är detta rätt? Nej! Man skall icke börja på ett förväntat sätt, som man i framtiden har svårt att följa. Det är just på grund deraf, jag yrkade bifall till det alternativ Utskottets ena afdelning föreslagit, och hvori medgifves, att en kronopark bildas. Till detta alternativ yrkar jag fortfarande bifall.

Grefve Sparre: Ehuru jag icke, såsom tvenne föregående talare, är bosatt inom Mo härad, har jag dock ofta besökt detta härad, hvilket, såsom bekant, gränsar till Elfsborgs län. Då jag således är i tillfälle att lemna ett på erfarenhet grundadt omdöme i saken, är det i anledning häraf jag begärt ordet. Herrarne må icke föreställa sig, att åkerjorden inom Mo härad är af väsentligt olika beskaffenhet med den öfriga jorden. Nej, hela häradet är en stor sandhed, och de bitar, som äro upptagna till åker, äro verkligen icke annat än en skogsmark och af samma beskaffenhet som den. Att till utarrendering bibehålla en så liten lägenhet, som den nu ifrågavarande, hvars inegor utgöra omkring 11 tunnland åker, förutom äng, och som enligt Kammarkollegii och domänkomiténs betänkande beräknats lemna allenast 220 kronor i arrende, kan icke vara lämpligt.

Här hafva uttalats betänkligheter deremot, att en kronojägare skulle på detta sätt förses med boställe, hvars skötande skulle upptaga hans tid. Men hans tid upptages i sanning icke genom att sköta en eller annan potatistäppa, ty något annat blir icke detta. Om nemligen Skogsstyrelsen tager bostället om hand, bestämmer den nog hvad som skall afsättas till skog och lemna kvar en sådan bit, som kan vara lagom till potatistäppa. En talare har anmärkt, att det är nödigt att en kronojägare finnes i orten, för att förekomma

Om afsättande
till kronopark
af sergeant-
bostället Kar-
holmen.
(Forts.)

skogstjufnad, och vill man hafva honom der, måste man också skaffa honom bostad. Skall han åter sjelf skaffa sig bostad, kan man väl icke ålägga honom att bo just der, hvarest det är angelägnast att han finnes. Om man uppskattar förmånen af boställe till 150 kronor, och arrendet till 220 kronor, skulle det vara summa 70 kronor, som skiljer, och det är för litet att disputera om. Om bostället åter bibehålles under domämförvaltningen, böra vi taga i betraktande att domänintendenten måste göra resor dit för att besigtiga bostället, upprätta projekt till arrendekontrakt, och detta bestyr, för hvilket han är berättigad till ersättning, kommer att kosta mer än dessa 70 kronor, som utgöra ofvannämnda skilnad. Om man således vill afsätta bostället till kronopark, bör man också komma i håg, att den måste skötas väl, och detta icke blott till förmån för kronan, utan äfven till föredöme för andra orter. Man må dervid icke vara allt för småaktig genom att förhindra anställandet af en kronojägare för bevakandet af skogen, och utan en sådan bevakning tjenar det till intet att förvandla bostället till kronopark. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag, men tror för min del icke heller, att det skulle vara olyckligt, om Kammaren bifaller Herr Nils Peterssons förslag.

Grefve Björnstjerna: Jag vill blott yttra ett par ord till bemötande af hvad en ledamot af Stats-Utskottet framhållit, eller att det vore »origtigt att göra en kronojägare till jordbrukare». Hvar står att så skulle ske? Kongl. Maj:t har föreslagit, att bostället *i sin helhet* måtte till kronopark afsättas. Kongl. Maj:t har således öfverlemnat till Skogsstyrelsen att upplåta åt skogvaktaren så mycket mark som styrelsen sjelf anser nödigt; möjligen endast en potatis-täppa. Den grund, på hvilken ett afstyrkande af detta förslag stöder sig, finnes sålunda icke.

Då det deremot bör vara alldeles klart, att skogvaktaren bör hafva sitt boställe i närheten af den skog han skall vakta, kan jag icke förstå, att detta kan ernås för bättre köp än om dertill användes en lägenhet, som i sin helhet icke gifver mer än 220 kronor i arrende och som således icke kan för statsverket vara af något värde.

Jag yrkar fortfarande bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr O. B. Olsson: Det är väl icke så noga specificerad i den Kongl. propositionen, att man der kan se, huru mycket jord ifrågasvarande kronojägare skulle hafva, men man kan draga den slutsats, att han skulle hafva all åker och äng, som finnes å förevarande boställe, nemligen 11 tunnland af förra och 63 tunnland af det senare slaget.

Jag vill också fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att den skogstjensteman, som angående denna fråga afgifvit yttrande, upplyst, att de byggnader, som finnes, vore i ganska bristfälligt skick. Man måste derföre antaga att, om en kronojägare kommer dit, han behöfver nya byggnader, och om Skogsstyrelsen icke har medel dertill, blir fråga om anslag för detta ändamål. Nu har Kongl. Maj:t beräknat, att det afdrag, som skulle göras på kronojägarens lön, upp-

ginge till 150 kronor, men jag ber att få fästa uppmärksamheten dels derpå, att domänintendenten uppskattat inegorna att lemna en årlig afkomst af 220 kronor, och dels derpå, att man efter all anledning kan draga den slutsats, att nya byggnader blifva nödiga, och sålunda blir detta ett ganska dyrt sätt att aflöna en kronojägare. Inom så stor skogsareal, som finnes inom Mo härad, gifves det många platser, der man kan få en potatistäppa och uppföra några byggnader, utan att man dertill behöfver taga stora inegor, hvilka kunna med fördel för staten brukas.

Om afsättande till kronopark af sergeantbostället Karsholmen.
(Forts.)

Herr C. A. Larsson: Ja, det är visst af vigt, att denna fråga, som så länge varit föremål för överläggning, kommer under omröstning; men man bör därför icke rösta för Utskottets förslag, ty i Utskottet stodo båda Kamrarne mot hvarandra och det berodde på den förseglade sedeln, i hvilken rigtning Utskottets beslut skulle gå. Vid nedläggningen af sedlarne i urnan, kommo Första Kammarens sedlar i botten och Andra Kammarens ofvanpå. När nu den förseglade sedeln uttogs, var detta naturligen en af Andra Kammarens sedlar. Hade man vändt om urnan, hade förhållandet blifvit motsatt.

Man kan tycka att det icke är af så särdeles vigt att anskaffa ett boställe för en kronojägare, men man har i allmänhet hyst mindre sympati för Skogsstyrelsens sätt att behandla våra skogar, med afseende på den afkastning de lemna. Jag instämmer med den skriftlige talaren, Herr Bäckström.

Det finnes icke någon utredning, som visar hvilka kostnader, som skulle åtfölja bebyggandet af detta boställe för en kronojägare, men jag tror att man bör veta det något så när, för att kunna bedöma om det är lämpligast att bifalla detta förslag eller utarrendera bostället. Det har sedan visat sig, att Skogsstyrelsen har många fält på annat håll, som den ämnat slå under sig. Som herrarne veta, har man i allmänhet indragit boställen; endast lämsmansboställen hafva utgjort undantag. Skall man nu skaffa nya boställen, kommer man på samma fot som förut. Detta har ock hos Andra Kammarens ledamöter alstrat den föreställning, att man icke bör ingå på en sådan princip, och sålunda ställa boställen under Skogsstyrelsens förvaltning; ty man fruktar, att inkomsterna skulle blifva mycket sämre, än om boställena utarrenderades eller försåldes. Jag skulle vilja instämma med ledamoten från Jönköpings län, ty jag är öfvertygad, att den berättelse, som af honom upplästes, är fullt tillförlitlig, och ur denna synpunkt vore det bäst att sälja dessa boställen. Följden af ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag skulle dock blifva den, att samma princip skulle följas med afseende å andra boställen, eljest kunde man blifva beskyld för inkonseqvens; och därför tror jag att ingen olycka vore att befara, om Kammaren bifölle Nils Peterssons alternativt framställda förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har begärt ordet endast därför, att jag tycker att diskussionen börjar röra sig på sidan om ämnet. En talare på jönköpingsbanken synes föreställa sig, att här är fråga

Om afsättande
till kronopark
af sergeants-
bostället Kars-
holmen.

(Forts.)

om det skall finnas kronojägare eller icke. Detta är icke frågan, utan huruvida han skall hafva boställe eller icke. Grefve Sparre åter tyckte hysa den föreställningen, att frågan gälde om jorden inom Mo härad vore bättre eller sämre. Detta har icke heller afseende på den föreliggande frågan, utan här är fråga, huruvida man skall beträda den bana, att skaffa boställen åt ett nytt slag af tjenstemän.

Efter många strider och stora uppoffringar kom Riksdagen till insigt derom, att det var till nytta och fördel för det allmänna att en mängd boställen indrogos till statsverket, hvarigenom tjenstemän, hvilka brukade statens jord, förvandlades till verkliga tjenstemän. Nu står man redan färdig att öfverflytta en del boställen till en annan klass af tjenstemän, hvilka hitintills saknat boställen, och dermed göra skogsstaten till jordbrukare.

Det är således ej så mycket för det nu föreliggande, jemförelsevis obetydliga ärendets skull som fast mer af principiella skäl jag ansett mig böra begära ordet och instämma med de många, hvilka yrkat afslag å Stat-Utskottets förslag, och jag gör det så mycket hellre, som afven Kammarkollegium stält sig på denna sidan af saken.

Herr J. Rundbäck: Det är alldeles riktigt hvad den siste talaren yttrade, nemligen att diskussionen råkat komma på sidan af frågan. Men hvad mände anledningen vara härtill? Jo — kan man tänka en slik procedur! Stats-Utskottet kommer in till Riksdagen med ett enhälligt tillstyrkt utlåtande, men vid dess föredragning i Andra Kammaren uppstå samtliga utskottsledamöter från denna Kammare och tillkännagifva, att de varit af helt annan åsigt, fastän det är deras eget förslag, som föreligger. Hade det väl varit för mycket begärdt att de behagat — trots att all möjlig sparsamhet bör iakttagas — framlägga sitt afvikande förslag i form af en reservation. Vi hade ej då blifvit på detta sätt öfverraskade. Man hade derigenom kunnat undvika mycket frågan ej rörande prat.

Hvad beträffar det förslag till beslut i ämnet, som nu under diskussionen blifvit af utskottsledamöterna framlagd, så gjorde Kammaren rättast i att underställa detsamma Utskottets pröfning, hvilket skulle ske genom att återremittera frågan. För min del vill jag likväl ej yrka återremiss i en så liten fråga, utan yrkar bifall till föreliggande betänkande.

Herr Nils Petersson i Runtorp: Det kan icke nekas, att man inom Utskottet brukar reservera sig, när man ej delar utskottsmajoritetens åsigt, och att således de ledamöter, hvilka ej gillat Stats-Utskottets föreliggande förslag, bort anföra sin reservation i betänkandet. Jag anmärkte också i början af diskussionen, att betänkandet i detta afseende var ofullständigt. Men jag trodde ej, att den representant, som senast hade ordet, skulle behöfva fråga om en sådan sak, då han sjelf varit ledamot i Stats-Utskottet och således borde veta, huru det tillgår derstädes i början af riksdagen, då man vill skynda sig att afgifva betänkanden. Det går så fort, att man knappast hinner betänka sig något, innan utlåtandet är tryckt. Vid det tillfälle, då det

nu föreliggande ärendet behandlades i Utskottet, diskuterades till inemot klockan fyra, och minoriteten hade beslutat sig för att föga en reservation till betänkandet. Men när man spisat middag och kom tillbaka, var betänkandet redan tryckt och någon reservation kunde således ej komma i fråga.

*Om afsättande till kronopark af sergeantbostället Karsholmen.
(Forts.)*

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen gaf propositioner, i enlighet med de gjorda yrkandena, dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag derå samt förklarade sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef då begärd, i anledning hvaraf en omröstningsproposition af följande lydelse uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i dess utlåtande N:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets berörda hemställan.

Omröstningen företogs och utföll med 67 ja mot 97 nej; hvadan Utskottets hemställan blifvit af Kammaren afslagen.

§ 5.

Föredrogos och biföllos Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtanden:

N:o 1 (i samlingen N:o 1), angående fridlysning af elg under vissa år och inskränkning derefter i den nu för detta djur tillåtna jagttid; och

N:o 2 (i samlingen N:o 2), angående förslag till förändrad lydelse af § 3 mom. 1 i Kongl. förordningen om mantals- och skattskrifningar af den 1 Juli 1861.

§ 6.

Skedde föredragning af Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 3 (i samlingen N:o 3), angående underdånig skrifvelse om tillämpning jemväl å krononybyggen af gällande stadganden rörande upplåtelse af åborätt till kronohemman.

Om upplåtelse af åborätt till krononybyggen

Utskottet hade, i anledning af Herr *J. Grapes* motion i berörda ämne (motionen N:o 21), på anförda skäl föreslagit:

“att Riksdagen för sin del beslutar och genom skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. kungörelsen af den 8 Maj 1863, i

*Om upplåtelse
af åborätt till
krononybyggen.
(Forts.)*

hvard den rör upplåtelse af åborätt till kronohemman, äfven bör tillämpas å krononybyggen.“

Efter uppläsning af detta förslag anförde:

Herr Vidmark: Med anledning af föreliggande betänkande anholder jag att få yttra några ord.

Först och främst ber jag dervid få i minnet återkalla, att en i viss mån med denna likartad fråga förevarit vid 1876 års riksdag. Lag-Utskottet, som behandlade frågan, anförde i sitt betänkande, "att rikets ständer uti underdånig skrifvelse den 11 Augusti 1868 anhållit om en sådan förändring i Kongl. brefvet den 5 Februari 1808, så vidt det afsåge krononybyggen, att, då åbon af ett sådant nybygge genom afhandling transporterat det på någon annan än den, som enligt berörda nådiga bref vore närmast att efterträda honom, åbons barn och arfvingar väl måtte vara berättigade, såsom hittills, att, inom natt och år efter utfärdad kungörelse om transporten, till sig återvinna nybygget, men endast mot erläggande af den lösen, transportafhandlingen innehöle.

I sammanhang med utfärdande af förut åberopade Kongl. kungörelse den 8 Maj 1863 förklarade Kongl. Maj:t, genom nådigt bref till Kammarkollegium af nämnda dag, att Kongl. Maj:t, i likhet med rikets ständer och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i de norra länen, ansåge nybyggaren böra erhålla rättighet att öfverlåta nybygget till annan, endast med den inskränkning, att nybyggarens barn och arfvingar till och med syskonbarn berättigades att emot lösen återvinna nybygget, hvarföre lagstiftningen angående nybyggen i denna del borde förändras: men att, enär gällande författningar om nybyggen tillkommit med syfte att tillförsäkra den förste odlaren och hans slägt besittningen af nybygget intill dess det blifvit fullbordadt, och att sålunda bibehålla nybygget såsom ett slags fideikommiss inom nybyggarens slägt, samt stadgandena angående nybyggarens förmåner, rättigheter och skyldigheter vore lämpade derefter, funne Kongl. Maj:t denna grundsats ej kunna upphävas och nybyggaren i stället berättigas att fritt föfoga öfver besittningsrätten till nybygget, utan att samtidigt dermed åtskilliga gällande stadganden om nybyggen underginge nödiga jemkningar; hvarjemte Kongl. Maj:t anbefalde Kammarkollegium att utarbета och till Kongl. Maj:t inkomma med förslag till fullständig författning angående anläggning och skattläggning af krononybyggen, nybyggares rättigheter samt kontroller till betryggande af författningens efterlefnad — allt under förutsättning och med iakttagande deraf, att den af rikets ständer begärda större friheten i afseende på dispositionsrätten af nybyggen komme att medgifvas.

Sedan Kammarkollegium den 30 December 1864 afgifvit ett sådant författningsförslag; samt den af Kongl. Maj:t år 1868 nedsatta skogskomité deröfver den 21 December 1870 i underdånighet sig yttrat och jemväl inkommit med förslag till förordning i ämnet; öfver hvilket senare förslag Kammarkollegium åter den 4 April 1873 fått afgifva underdånigt utlåtande; har Revisionssekreteraren E. Poignant, som

enligt nådigt uppdrag besökt Norrbottens läns lappmarker för att angående dervarande förhållanden inhemta närmare upplysningar till ledning vid bedömande af, bland annat, förändrad lagstiftning rörande nybyggesväsendet, den 22 November 1873 till statsrådet och chefen för Finansdepartementet aflemnat ett betänkande, åtföljdt af förslag dels till stadga angående nybyggen i de norrländska länen och dels till förordning om åboombyten å kronohemman och andra lägenheter.“

Om upplåtelse af åborätt till krononybyggen. (Forts.)

Dessutom torde här böra tilläggas, att frågan om nybyggesväsendet äfven varit föremål för domänkomiténs utredning; att de lokala myndigheterna yttrat sig i ämnet, och att frågan för närvarande är beroende på Kongl. Maj:ts pröfning. Men jag återgår till förhållandena vid 1876 års riksdag. Såväl af den då afgifna motionen som af den diskussion, som hölls i denna Kammare, framgick, att det ofvan omnämnda nådiga förklarandet, i sammanhang med utfärdandet af kungörelsen den 8 Maj 1863, om krononybyggen icke var allmänt kunnigt. Flertalet hade den åsigt, att denna kungörelse äfven var tillämplig på krononybyggen, och härigenom orsakades, att bedrägerier begingos, att oredor uppstodo samt att split och tvister uppkommo. Omedelbart efter riksdagens slut förständigade Kongl. Maj:t Kammarkollegium att häfva denna obekantskap eller missuppfattning, hvilket ock skedde genom Kammarkollegii allmänna kungörelse den 7 Juli 1876, hvilken finnes omnämnd i föreliggande betänkande. Obekantskap derom, att kammarkollegii kungörelse den 29 Februari 1808 ännu gäller i frågor om öfverlåtelse af åborätt till krononybyggen, kan således icke vidare förebäras. Den split och den oenighet, som förut uppstått, det svek och de bedrägerier, som öfvats, kunna numera icke gerna förekomma, ty ingen kan väl föreställa sig, att en person nu köper ett krononybygge utan att vara fullt säker på att deruti erhålla ständig inrymning. Men en annan fråga är, huruvida den ifrågasatta förändringen numera ens är önskvärd. Jag tror det icke. De skäl, som jag har derför, äro: att förhållandena numera äro helt andra än de voro i början af 1860-talet; att nybyggesväsendet, som för Norrland i allmänhet och det län, hvilket jag har förmånen att styra, i synnerhet är en så ytterst viktig sak, har kommit något ur det rätta spåret; att nybyggesväsendet med ett ord blandat sig med skogsväsendet. Jag fördömer icke skogsrörelsen. Tvärtom anser jag den vara en mycket viktig näring, som på allt möjligt sätt bör uppmuntras. Men jag tror, att denna rörelse kommit in på en afväg, då dess idkare börjat söka förskaffa sig skogshemman och nybyggen, som disponera skog till afsalu. Så är i allmänhet ej föreställningen. Vi se, att skogsindustriens idkare köpa kronohemman; ja, till och med att de göra ansökning om att få anlägga nybyggen. Och under de år sedan 1863, då man trott att 1863 års kungörelse var tillämplig på krononybyggen, har det inträffat ganska ofta, att nybyggare, som bott så till, att han kunnat disponera skog till afsalu, erhållit stora förskott af sågverksegare. Han har härigenom ett tu tre åsamkat sig rätt betydlig skuldbörda, kommit i trävaruhandelsidkarens händer, och till sist har han måst öfverlemna sin jord till honom. Men det har äfven händt, att nybyggare varit klokare än så, och att de aktat

Om upplåtelse
af åborätt till
krononybyggen.
(Forts.)

sig för denna skuldbörda; men de hafva svårt att akta sig för den frestelsen, som ligger i erbjudandet af en stor penningesumma, synnerligast som, om de jaka till öfverlåtelsen, detta erbjudande oftast varit paradt med ett annat, det nemligen, att få qvarbo på stället, inuehafva dess hus och inegor under lifstid, detta allt på de billigaste vilkor. Derigenom har begynt uppstå något, som vi icke förut känt till i Norrland, nemligen en klass af arrendatorer. Jag tror, att alla, som känna den norrländska allmogen, kunna intyga, att norrländingen är en duglig arbetare, då han arbetar på egen torfva, men en dålig arrendator.

Men denna sak har äfven gjort, att nybyggesväsendet kommit i misskredit. Det påstås ju — ja, det har nästan blifvit upphöjdt till en trosartikel — att ingen söker nybyggen annat än för skogens skull. Så är dock icke förhållandet. Den verkliga arbetaren söker ett ställe, der han kan slå sitt tjäll, ser till att odlingslägenheter finnas i närheten, arbetar derpå att skaffa sig ett hem och begagnar den utsyning af skog, som han kan erhålla, allenast såsom bidrag till sitt uppehälle åt sig och de sina. På det sättet, mine herrar, har mycken odling uppstått i det inre landet, och jag frågar, om, med afseende på den erfarenhet man har af de sedan 1863 förflutna åren, det nu kan vara skäl att frångå en lagstiftning, som visat så goda resultat. Jag vill icke vara med om att taga bort denna hållhake, att underlätta deras sträfvanden, som af en eller annan anledning söka att erhålla nybyggen, som de icke sjelfve tänka eller kunna sköta. Jag vill desto mindre vara med om denna sak, som jag önskar att nybyggesväsendet skall utveckla sig i rätt rigtning, och att den jord, som ännu finnes oupptagen i våra obygd, må kunna utlemnas till nybyggare. Jag vill icke heller vara med om att borttaga denna hållhake af det skälet, att jag icke vill att de skola få mera vatten på sin qvarn, som påstå, att inga nybyggen vidare böra anläggas. Denna fråga, så obetydlig den än må synas, hänger nära tillhopa med nybyggesväsendets vara eller icke vara. För öfrigt, mine herrar, hvar är det som dessa öfverklagade olägenheter egentligen hafva förekommit? Är det närmast fjellen, der det icke finnes någon skog till afsalu? Nej, derifrån har man icke hört klagomål öfver dessa stadganden, åtminstone icke i det län jag tillhör, utan det har varit från skogsbygden, från de skogiga trakterna, som klagan försports.

Med anledning af hvad jag nu har haft äran anföra, och då frågan om hela nybyggesväsendets ordnande sammanhänger med den fråga, som här föreligger samt i sin helhet ännu är föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, så anhåller jag om afslag å det nu föreliggande betänkan-det. Jag gör det så mycket hellre, som Utskottet gått längre än motionären, då det i klämman föreslagit Riksdagen att "för sin del besluta", att Kongl. kungörelsen af den 8 Maj 1863, i hvad den rör upplåtelse af åborätt till kronohemman, äfven bör tillämpas å krononybyggen — ett förslag som jag icke kan anse lämpligt.

Herr Helander: Jag hade icke tänkt att yttra mig i denna fråga och trodde till och med att det skulle kunna gå an att bifalla hvad

Utskottet föreslagit, med uteslutande likväl af orden: "för sin del beslutar". Men jag har kommit på andra tankar helt nyss, derigenom att jag funnit en liten lucka i den utredning Utskottet lemnat. Rikets Ständer hafva nemligen, redan på sin tid år 1860, beslutat en framställning till Kongl. Maj:t, hvilken framställning afsåg utsträckning af åborätten för innehafvare såväl af kronohemman, som krononybyggen. Denna framställning föranledde utförandet af Kongl. Kungörelsen den 8 Maj 1863, hvilken endast talar om kronohemman. Kongl. Maj:t har nemligen, såsom vi hörde af den föregående talaren, i sammanhang med utfärdande af nämnda kungörelse, yttrat till Kammarkollegium, att, hvad krononybyggen angår, så skulle frågan om åborätten till dem icke kunna afgöras, utan i sammanhang med åtskilliga andra åtgärder i fråga om nybyggesväsendet. Således synes det mig såsom om Riksdagen redan anhållit om hvad motionären nu föreslagit, men att dess beviljande mött hinder af det skäl föregående talare anfört. Under sådana förhållanden kan det vara mycket fråga, om det kan vara skäl, att Riksdagen å nyo gör framställning i denna sak, som ännu icke fått slutlig pröfning hos Kongl. Maj:t. Det enda, som jag tycker att man kunde göra, vore att med afseende på den långa tid, som förflutit sedan den förra skrifvelsen afläts, Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t framställa en påminnelse om att få något resultat af de åtgärder, som skulle stå i sammanhang med nybyggesväsendet. Härom är emellertid icke någon motion väckt och således kan något sådant icke komma i fråga för närvarande, men om så är att man behöfver ett nytt uttalande i saken från Riksdagens sida, så är det mycket lätt att få fram saken vid ett annat tillfälle i denna form och äfven kan det låta sig göra vid nu pågående riksdag. På grund af de upplysningar den föregående ärade talaren lemnade anser jag för närvarande vara skäl att afslå såväl hvad motionären som Utskottet föreslagit i detta afseende.

Om upplåtelse af åborätt till krononybyggen.
(Forts.)

Vidare yttrades ej. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets hemställan och derefter på yrkandet att samma hemställan måtte afslås; och som den senare propositionen besvarades med öfvervägande ja, hade Kammaren alltså afslagit Utskottets förvarande förslag.

§ 7.

Föredrogs Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 1 (i samlingen N:o 4), angående underdånig skrifvelse om utfärdande af förändrade föreskrifter i fråga om undervisningstiden i folk- och småskolor.

Angående undervisningstiden i folk- och småskolor.

Herr *J. Smedberg* hade i sin motion, N:o 79, föreslagit:

"att Riksdagen ville uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af sådana föreskrifter, att undervisningstiden i folk- och småskolor icke må utsträckas öfver 30 timmar, så fördelade, att lördagen — eller halfva onsdagen och halfva lördagen — måtte lemnas fri".

Angående
undervisnings-
tiden i folk-
och småskolor.
(Forts.)

Och hade Utskottet, i anledning af nämnda motion, hemställt:
"att Riksdagen måtte uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af sådana föreskrifter, att, der ej behofvet af s. k. repetitionsförhör eller lokala förhållanden föranleda undantag, undervisningstiden i folk- och småskolor samt folkskolelärares undervisningsskyldighet ej må utsträckas öfver 30 timmar i veckan, så fördelade, att helst hela lördagen eller, der särskilda omständigheter så påfordra, halfva onsdagen och halfva lördagen måtte lemnas fri."

Mot denna hemställan var, enligt anteckning å betänkandet, reservation inom Utskottet anmäld af Herrar *P. Persson* och *H. Johansson*, hvilka för sin del tillstyrkt, "att motionen i ämnet samt Utskottets betänkande ej måtte vinna Riksdagens bifall."

Sedan Utskottets förslag blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Helander, som yttrade: Af Utskottets ifrågavarande utlåtande finner man att Kongl. Maj:t så nyligen, som i cirkulär den 11 Oktober 1878, har stadgat, att undervisningen, hvad småskolorna beträffar, icke må utsträckas längre än hvad motionären och Utskottet önskat. Derutöfver har Utskottet visserligen föreslagit att läsningen skulle inställas antingen hela Lördagen, eller ock halfva Onsdagen och halfva Lördagen. Men icke kan det väl vara skäl att nu, sedan så nyss fattats beslut i saken, komma och besvära Kongl. Maj:t med en skrifvelse i ämnet, helst detta förslag alltid kommer att hafva den påföljd att, om man inskränker läsningen på Lördagarne, så blir det så många flera timmar på de öfriga dagarne. Hvad folkskolan beträffar, kan det väl vara något annat förhållande, men då Utskottet sjelft upplyser, att det är endast undantagsvis, som undervisning der meddelas mera än trettio timmar i veckan, så synes mig framställningen äfven i denna del mindre nödig, helst skolrådet väl ock må hafva något i saken att säga.

Jag kan icke heller finna det vara skäl till en sådan framställning, som Utskottet föreslagit deruti att lärarepersonalen skulle vara öfveransträngd af göromål, och ej hafva tid att sköta sina enskilda angelägenheter, ty 6 timmars undervisning om dagen är en sysselsättning, som enligt min tanke är ganska ringa, och det finnes många människor, som få arbeta inemot dubbelt så många timmar på dagen. Af dessa skäl tror jag, att det icke är lämpligt, att Riksdagen besvärar Kongl. Maj:t med en skrifvelse, sådan som nu föreslagits,

Häruti instämde Herrar *Joh. Jönsson* och *Olof Andersson* i Lyckorna.

Herr Culin: Jag är till en del förekommen af den föregående talaren, då äfven jag ämnade yrka afslag å såväl motionen som Utskotts-betänkandet; men jag ber dock att få anföra äfven mina skäl för ett sådant yrkande. Som bekant är och såsom Utskottet äfven nämnt, finnas inga andra gällande föreskrifter i fråga om undervisningstiden i våra folk- och småskolor, än att den för dagen icke må utsträckas öfver 6 timmar i folkskolan och icke öfver 5 timmar i småskolan. Skolstyrelsen i förening med församlingen har alltså full

frihet att inom dessa gränser sjelf efter bästa förstånd och på de olika sätt, hvilka för olika delar af landet kunna vara lämpligast, ordna och bestämma undervisningstiden. Den kan, denna skolstyrelse, i förening med församlingen utsträcka den dagliga undervisningstiden på de orter, der så synes lämpligt, till 6 timmar, men den kan också på andra ställen, der sådant synes nödigt, inskränka densamma till fem eller fyra timmar eller möjligen ännu kortare tid. Den kan bestämma, att undervisningen skall pågå under veckans alla arbetsdagar, då intet hinder derföre möter, men den kan också, der så befinnes tjenligt, lemna någon dag i veckan fri.

Angående undervisningstiden i folk- och småskolor.
(Forts.)

Det är i denna skolstyrelsens och församlingens frihet att inom de nämnda gränserna bestämma undervisningstiden, som motionen vill åvägabringa en inskränkning. Anser man sig böra fästa något afseende vid den grundsats, som jag af handlingar från föregående riksdagar och senast af ett Stats-Utskottets utlåtande vid sistlidne riksdag trott mig finna, att Riksdagen hittills alltid fasthållit, nämligen att folk- och småskolan bör betraktas såsom i främsta rummet en kommunens angelägenhet, synes mig en inskränkning af den beskaffenhet motionären afselt icke böra ifrågakomma, så vida den icke visar sig nödvändig eller åtminstone af behofvet starkt påkallad.

Såsom skäl till densamma eller till motionen har så väl motionären som Utskottet, så vidt jag kan finna, endast anført två omständigheter, den ena befarar öfveranstängning såväl för lärare som lärjungar i följd af nu varande förhållandet; den andra lärarnes behof af att sättas i stånd att sköta sin enskilda ekonomi. Detta senare skälet vill jag tills vidare lemna å sido och till en början endast fästa mig vid den befarade öfveranstängningen, och ber då få nämna, huru motionen i detta afseende för mig visat sig särskildt beträffande folkskolan och särskildt beträffande småskolan.

Hvad då folkskolan beträffar, torde först och främst med skäl kunna ifrågasättas, huruvida verkligen någon öfveranstängning skulle vara att befara, äfven om en skolstyrelse i förening med församlingen skulle finna tjenligt att utsträcka undervisningstiden till dess högsta nu tillättna maximum, eller sex timmar dagligen under veckans alla arbetsdagar. För min del betviflar jag på grund af beskaffenheten af de ämnen, hvilka inom folkskolan förekomma, att någon öfveranstängning äfven under sådana omständigheter skulle uppstå. Men då meningarna derom möjligen kunna vara delade, lemna jag detta derhän och fäster mig endast vid den utväg, som så väl motionären som Utskottet föreslagit till afvärjande af en sådan fara. Det förefaller mig nemligen härvid, som jag kunde våga betvifla, att man, då man framkommit med ett sådant förslag som det föreliggande, verkligen gjort sig reda för hvad det egentligen är, som kan förorsaka öfveranstängning. Icke blir man öfveranstängd af ett måttligt dagsarbete, derföre att man arbetar under veckans alla arbetsdagar: icke heller undvikes faran af öfveranstängning, derigenom att man arbetar under endast 5 dagar i veckan, om man dagligen arbetar mer, än krafterna tillåta. Deremot är det en alltför stor utsträckning af den dagliga arbetstiden, som kan föranleda öfveranstängning, och faran för denna måste således

Angående
undervisnings-
tiden i folk-
och småskolor.
(Forts.)

förekommas derigenom att man minskar dagliga arbetstiden eller arbetet för dagen.

Denna åsigt är icke någon min enskilda mening allenast, utan jag ber att i afseende på densamma få hänvisa till den rätt vidlyftiga skriftväxling, som förts för några år sedan i fråga om öfveransträngning vid våra allmänna läroverk. Medgifver man, att åsigten är riktig, så inses lätt, att öfveransträngning vid våra folkskolor icke kan förebyggas på annat sätt än genom inskränkning af den dagliga undervisningstiden. Också synas regeringens för detta ändamål gifna föreskrifter hafva gått i denna riktning. Men en sådan utväg föreslår hvarken motionären eller Utskottet. Man vill visserligen inskränka undervisningstidens maximum för veckan från 36 till 30 timmar, men man föreslår på samma gång ett stadgande, att dessa 30 timmar fördelas på 5 dagar, hvilket gör 6 timmar dagligen, eller just så mycket som nuvarande maximum af dagliga undervisningstiden. Derigenom synes mig det föreliggande förslaget icke vara af den beskaffenheten, att det skulle förebygga öfveransträngning i folkskolan, i fall någon sådan af nuvarande förhållandet kunde befaras; och sålunda visar det sig med afseende på befarad öfveransträngning såsom för folkskolan ändamålslost.

Hvad åter småskolorna beträffar, förefaller mig förslaget vara icke allenast ändamålslost, utan rent af ändamålsvidrigt, eller minst sagdt betänkligt och detta just därför att detsamma, om det antoges, måste anses kunna medföra fara för öfveransträngning.

För småskolan vill man nemligen icke inskränka nu medgifna maximum af undervisningstimmar i veckan, som är 30; men äfven här föreslår man ett stadgande, att dessa timmar fördelas så, att en arbetsdag i veckan lemnas fri. Deraf blir åter en följd, då 30 timmar skola fördelas på 5 dagar, att dagliga undervisningstiden skulle få utsträckas till 6 timmar; och alltså måste motionens syftmål med afseende å småskolan vara att få upphäfd nu gällande föreskrift, enligt hvilken den dagliga arbetstiden icke får utsträckas öfver 5 timmar. Om man besinnar, att denna föreskrift just måste hafva tillkommit för att förebygga öfveransträngning, synes mig dess upphäfvande och en utsträckning af dagliga undervisningstidens maximum till 6 timmar såsom någonting med afseende på fara för öfveransträngning minst sagdt betänkligt för småskolan. Men mer än betänklig blir onekligen motionen, då den vill förebygga öfveransträngning i skolor genom att utsträcka den dagliga undervisningstiden från 5 till 6 timmar. Man kunde möjligen invända, att den föreslagna fridagen i veckan skulle utgöra en motvigt mot denna utsträckning af dagliga undervisningstiden. Men härpå vill jag blott svara med att hänvisa till hvad jag nyss nämnde om egentliga anledningen till öfveransträngning och hvad som i denna fråga blifvit skrifvet rörande de allmänna läroverken. Med afseende på den befarade öfveransträngningen visar sig således det i motionen och utskottsbetänkandet framställda förslaget för folkskolan ändamålslost och för småskolan rent af betänkligt.

Jag vill nu i korthet skärskåda detsamma med afseende på den andra omständigheten, som anförts såsom skäl dertill, då man sagt,

att undervisningen bör så ordnas, att läraren sättes i tillfälle att sköta sin enskilda ekonomi. Härvid föres tanken lätt på den frågan, huruvida skolan är till för lärarens skull eller läraren för skolans. Men äfven om man såsom en riktig grundsats ville gilla den meningen, att värden om lärarens enskilda ekonomi bör vara en bestämmande faktor för undervisningstidens ändamålsenliga fördelning, vågar jag dock påstå, att de 6 à 7 arbetstimmar, som läraren dagligen har fria från undervisning och efter godtycke kan disponera för annat arbete, väl må anses utgöra tillräcklig tid för honom till vårdande af hans enskilda ekonomi. Sjelfva undervisningen är ju hufvudsaken äfven för lärarens ekonomi; genom den lön, han uppbär för sitt arbete med denna undervisning, har han sin egentliga bergning. Icke lär väl då någon med allvar vilja påstå, att han utöfver 6 till 7 timmar dagligen ytterligare skulle behöfva en hel dag i veckan för att sköta enskilda angelägenheter af mindre vigt. Med afseende på denna omständighet tycker jag mig därför finna motionen obehöflig.

Härmed har jag endast betraktat förslaget med afseende på hvad som i motionen och utskottsbetänkandet anförts till stöd för detsamma, och dervid påpekat, att det beträffande öfveranstängning visar sig för folkskolan ändamålslost, för småskolan minst sagdt betänkligt, och beträffande lärarens ekonomi obehöfligt.

Detta torde ock vara nog för den, som vill fasthålla vid den åsigten, att dessa skolor böra i första rummet utgöra en kommunens angelägenhet, då någon inskränkning i kommunens beslutanderätt i afseende på deras närmare ordnande icke onödigt bör göras.

Vill man gå något längre och betrakta förslaget ur synpunkten af hvilka följder det, om det antogs, skulle komma att medföra för sjelfva undervisningen såsom sådan, har jag tyckt mig finna, att det visar sig i en ännu mer ofördelaktig dager.

Jag vill dock icke ingå uti någon detaljerad undersökning i detta hänseende då jag redan nog tröttat. Ett vill jag blott ännu nämna, att den måhända svåraste olägenhet, hvaraf vårt folkskoleväsende åtminstone på landet för närvarande är besväradt, nemligen barnens ojemna skolgång, genom förslaget syntns mig blifva långt ifrån afhjelpat, snarare ökad.

På grund af hvad jag nu anført, får jag instämma med reservernanterne uti deras yrkande, att föreliggande förslag icke måtte vinna Kammarens bifall.

Herr August Peterson: Jag kan icke dela Utskottets åsigt, att det är nödvändigt att till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse i denna fråga, för att få en ändring uti 1842 års skolreglemente, i synnerhet som detsamma blifvit ändradt så nyligen som år 1878 och den nu ifrågasatta förändringen icke afser något vidare, än att få lästiden i skolorna inskränkt till sex timmar om dagen. I min hemort är det emellertid praxis, att i skolorna icke läses mera än sex timmar dagligen och blott fem dagar i veckan. Nu vill motionären, att en inskränkning skulle åstadkommas på det sätt, att halfva Onsdagen och halfva, eller, om möjligt, hela Lördagen blefve fria från läsning. Men detta är ju något, som, efter hvad jag känner, hittills praktiserats,

*Angående
undervisnings-
tiden i folk-
och småskolor.
(Forts.)*

*Angående
undervisnings-
tiden i folk-
och småskolor.
(Forts.)*

och då vet jag icke, hvartill den föreslagna skrivelsen skulle tjena. Jag erkänner gerna det vackra syftet uti så väl motionen, som uti Utskottets förslag eller att förebygga en befarad öfveranstängning. Men är väl dock någon sådan att befara, då vid hvarje lästimmas slut barnen få åtnjuta en rast på 10 minuter och ibland på en hel kvart? Jag tror det icke. Tänker jag mig tillbaka till den tid, då jag sjelf gick i de så kallade byskolorna, erinrar jag mig, huru vi började läsningen klockan 8 på morgonen och fortsatte den till klockan tolf på middagen. Derpå följde två timmars ledighet, hvar efter läsningen fortsattes mellan klockan 2 och 6 på eftermiddagen. Detta måtte väl hafva kunnat kallas öfveranstängning, så mycket mera skadlig, som vi denna tid icke hade så rymliga och så väl ventilerade skollokaler, som finnas nu för tiden, utan fingo vi, 20 à 30 barn, tillbringa nästan hela dagen inpackade uti ett litet trångt och lågt rum. Men detta gick för sig, och hvarken jag eller mina kamrater klagade deröfver eller hade, mig veterligt, något men deraf.

Man har sagt, att läraren behöfver större ledighet för att kunna sköta sin enskilda ekonomi. Men sådan ledighet har han ju, då han disponerar halva Onsdagen och halva, om icke hela, Lördagen. Åtminstone är detta, så vidt jag vet, allmänna förhållandet, och jag kan derföre icke annat än, med yrkande om afslag å så väl motionärens som Utskottets förslag, ansluta mig till hvad reservanterne hemställt.

Herr P. Persson: Då jag inom Utskottet reserverat mig mot det slut, hvartill flertalet af dess ledamöter i denna fråga kommit, ber jag att nu i korthet få ange skälen för denna min reservation. Visserligen har jag i åtskilliga punkter blifvit förekommen af föregående talare, men der återstår dock en punkt, hvarpå jag särskildt vill fästa uppmärksamheten, då det förhållande den afser för den ort jag tillhör, och helt säkert äfven för flera andra, är af icke så ringa betydelse. Den fattigare befolkningen på landet har icke råd att hålla sina barn i skolan annat än under vintertiden, ty på sommaren måste de stanna hemma hos föräldrarna för att vara dem behjelpiga vid deras arbete för att förtjena sitt dagliga bröd. Under sådana förhållanden skulle det väl vara allt annat än väl betänkt att företaga någon inskränkning i undervisningstiden under vintern, helst då man tar i betraktande, att det icke inom alla församlingar finnas endast fasta folkskolor, utan äfven ambulatoriska, der undervisningen fortgår endast under tre månader om året.

Man har äfven såsom ett skäl för den ifrågasatta inskränkningen anført att den vore behöflig för läraren, på det denne måtte blifva i tillfälle att sköta sin enskilda ekonomi. Härvid kan det dock vara af vigt att få veta hvad som skulle förstås med denna »skollärarens enskilda ekonomi». Exempel har nemligen icke sagnats, att desse herrar under sin s. k. enskilda ekonomi innefattat saker, som det skulle varit bättre att de icke der funnits. Och, såsom en föregående talare redan anmärkt, är väl läraren till för skolans skuld och icke skolan för lärarens.

icke heller tror jag, att man med skäl kan påstå, att 6 timmars undervisning om dagen är ett alltför ansträngande arbete, helst då man betänker, att den rast, som för hvarje timme består barnen, ju äfven kommer läraren till godo. Dessutom fortgår undervisningen i allmänhet icke mera än åtta månader om året; visserligen är den på några ställen utsträckt till 10 månader, men då åtnjuter läraren därför särskild ersättning. Sannerligen, ett sådant arbete kan väl icke anses för mycket påkostande; mången annan får underkasta sig vida längre arbete, utan att därför taga skada.

Då skolråden hafva ganska svåra förpligtelser, bör man väl äfven förutna dem några rättigheter. Att nu främtaga dem rättigheten att efter sig företeende lokala omständigheter ordna undervisningen vore, åtminstone enligt min uppfattning, att göra sig skyldig till mannamån. Jag kan därför icke annat än yrka, att Kammaren måtte med bifall till min reservation, i hvilken Herr Johnsson från Kristianstads län instämt, afslå Utskottets hemställan.

Herr Rundgren: Jag har begärt ordet, för att meddela Kam-maren en upplysning, till följd hvaraf det möjligen kan befinnas öfverflödigt att skrifuva till Kongl. Maj:t i en fråga, der det kan sägas, att Kongl. Maj:t redan uttalat en åsigt, öfverensstämmande med den Utskottet här förordat. Helt nyligen har nemligen af en komité utarbetats en normalplan för undervisningen i folkskolan och småskolan; och denna normalplan har redan blifvit utdelad inom de särskilda stiften, och afsigten är utan tvifvel, att skolinspektörerne skola så småningom befordra dess tillämpning derigenom, att skolråden, med ledning af densamma, uppgöra reglementen för skolorna. I denna normalplan är på sidan 34 lärotimmarnes fördelning upptagen, och befinnes att i skolor med eller utan slöjd undervisningen skall fortgå 30 timmar i veckan, således alldeles samma timantal, som af Utskottet föreslagits. Med normalplanen följa dessutom en mängd olika läsordningar för småskolor och för fasta folkskolor. Enligt dessa skall undervisning meddelas i småskolor fem timmar dagligen och i folkskolor dels fem, dels sex timmar dagligen, allt efter som undervisningen fortgår alla söckendagar eller blott fem dagar i veckan.

Vid sådant förhållande och då således Kongl. Maj:t anordnat en plan för undervisningen i samma rigtning som Utskottet, hemställer jag, huruvida det kan vara skäl att aflåta underdånig skrifvelse i ämnet, i synnerhet då Utskottet tydligen uttalar, att dess förslag icke kan på alla ställen genomföras. Utskottet förutsätter nemligen, att det föreslagna maximum af 30 timmar i veckan kan komma att öfverskridas, der s. k. repetitionsförhör eller eljest lokala förhållanden dertill gifva anledning. Härmed har äfven Utskottet erkänt, att det önskningsmål, som Utskottet afsett att vinna, icke kan öfverallt ernås.

På grund af hvad sålunda förekommit och enär, på sätt jag nyss hade äran nämna, den af Kongl. Maj:t redan fastställda normalplan går i samma rigtning, som Utskottets förslag, anhåller jag, att motionen måtte lemnas utan afseende.

*Angående
undervisnings-
tiden i folk-
och småskolor.
(Forts.)*

Angående
undervisnings-
tiden i folk-
och småskolor.
(Forts.)

Herr Jöns Persson: Jag är helt och hållet förekommen af föregående talare, och vill därför nu blott tillägga, att, enligt min uppfattning, folkskolelärares tienstent snarare förslappas, om de få för mycken ledighet. Och med 36 timmars undervisning i veckan kan man icke säga, att de hafva för mycket att göra. Jag hemställer om bifall till den afgifna reservationen.

Herr Smedberg: Anledningen till min motion är i densamma angifven. I det valdistrikt jag tillhör har nemligen folkskoleundervisningen i allmänhet varit ordnad på det sätt, att densamma pågått allenast fem dagar i veckan och att Lördagarne varit fria från undervisning. Nu har emellertid ett undantag härutinnan inträffat. Några skolråd hafva — jag vet icke af hvilken anledning, men jag befarar, att det icke varit just af nit för skolans sak — beslutit att utsträcka undervisningen inom sina skoldistrikt till sex dagar i veckan. Detta har gifvit anledning till mycken missbelåtenhet; och den skolförening, som bildats i orten och som har till medlemmar ett stort antal för skolan nitälskande män, har anmodat mig att väcka motion i ämnet, för att få undervisningstimmarnes antal bestämdt genom lag. Det torde äfven vara lika af behovet påkalladt att i lag bestämma undervisningstiden i folkskolan som vid elementarläroverken. Har man icke tilltrött rektor och styrelserna öfver elementarläroverken att sjelfve bestämma om lärotimmarne, så bör man väl icke heller sätta större förtroende till skolråden. För öfrigt kan väl ingen bestrida, att folkskolelärares kall är ett bland de mödosammaste, som man kan tänka sig. Det är icke nog med att han läser med barnen sina sex timmar om dagen. Han har dessutom en hel mängd anteckningar för skolans räkning att göra; och han skall derjemte förbereda sig för morgondagens undervisning. Arbetar han på detta sätt sex dagar i veckan, så får han alltför ringa tid öfrigt för skötande af sina enskilda angelägenheter. Och på sådant sätt vilja vi väl icke behandla våra folkskolelärare. Derpå vunne icke skolan.

Utskottet har så omständligt redogjort för skälen för sitt beslut, att jag icke vidare behöfver orda i saken. Blott i anledning af Herr Rundgrens anmärkning, att frågan redan på annan väg skulle vara löst, vill jag erinra, att sådant åtminstone icke ännu kommit till skolrådets kännedom. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Abr. Rundbäck: Jag har visserligen icke något hufvudsakligt att erinra mot det resonnement, hvarmed Utskottet motiverat sin regel om allenast 30 timmars undervisning i veckan vid våra folkskolor, helst Utskottet härvid gjort det välbetänkta tillägg, att tiden må utsträckas, der så kallade repetitionsförhör eller andra förhållanden sådant påkalla. Men jag hyser tvekan, huruvida en skrivelse till Kongl. Maj:t i ämnet kan vara behöflig dels af skäl, som Herr Rundgren redan anført, och dels äfven därför, att det kan förekomma rätt många anledningar att utsträcka tiden öfver 30 timmar, och att man för sådana fall icke bör binda händerna på sig. Jag vill påpeka, att förutom repetitionsförhören, hvilka i flyttande skolor måste hållas på

lördagarne, äfven en annan anledning till undervisningstidens utsträckning uppstår vid sådana skolor, der afdelningarne läsa på olika dagar, så att den lägre afdelningen undervisas tre dagar och den högre den öfriga tiden i veckan. Att med endast två dagars undervisning i veckan bibringa denna högre afdelning erforderlig insigt i alla till folkskolan hörande ämnen, deribland äfven teckning, har sig icke så lätt. Vidare vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att i fortsättningssskolorna, för hvilka dessa bestämmelser ju äfven skulle gälla, ofta behöfves mera undervisningstid än sex timmar fem dagar i veckan. Dessa skolor pågå icke längre än högst sex veckor och kunna derföre svårigen tåla vid någon inskränkning i undervisningstiden, utan behöfva tvärtom få densamma utsträckt öfver sex timmar om dagen. Förra året upprättade jag läroplan för dylika skolor inom mitt folkskoleinspektörsdistrikt och fann dervid, att tiden icke kunde inskränkas till 6 timmar om dagen, så gerna jag än ville det. För öfrigt vill jag fästa uppmärksamheten på ett par undervisningsämnen, hvilka icke böra inberäknas uti den bestämda undervisningstiden och som äfven af Vexjö domkapitel derifrån undantagits, nemligen gymnastik och trädgårdsskötsel. Gymnastiken är icke ett läroämne; det är en öfning, afsedd för kroppens rekreation, och eger rum i fria luften; det vore således orimligt att inberäkna detta ämne i den öfriga undervisningstiden. På samma sätt är det med undervisningen i trädgårdsskötsel, som också sker i det fria och vanligen är förenad med lättare kroppsarbete. I det stift, jag tillhör, äro icke heller dessa ämnen inbegripna i normaltiden. Herrarne kunna således finna, att inspektörer och skolråd böra hafva fria händer.

Men om Utskottets förslag antages och Kammaren vill ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse i ämnet, ber jag få fästa uppmärksamheten på några oegentligheter i klämman, som jag anser påkalla ändring. Sålunda vill jag, att ordet: "lokala" å 4:de raden måtte bortfalla och utbytas mot: "andra af skolinspektören godkända." Äfven hemställer jag, att orden: "undervisningstiden i folk- och småskolor" må helt och hållet utgå, ty Kongl. Maj:t har den 11 Oktober 1878 förklarad, att undervisningstiden i småskolor icke får öfverstiga 30 timmar, och, som Herr Rundgren nyss upplyst, hafva vi sedermera fått en normalplan för folkskolorna fastställd, hvilken säger, att undervisningstiden i dem bör vara 30 timmar i veckan. Jag anhåller slutligen, att, om Kammaren godkänner inskränkning af lärarens undervisningstid till 30 timmar, gymnastik och trädgårdsskötsel då måtte derifrån undantagas. Är det nu så, att Kammaren vill ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, har jag icke något deremot, men hemställer då, att klämman måtte få följande lydelse:

att Riksdagen måtte uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af sådana föreskrifter, att, der ej behofvet af så kallade repetitionsförhör eller andra af skolinspektören kända förhållanden föranleda undantag, folkskolelärares undervisningsskyldighet ej må, oberäknadt tiden för undervisning i gymnastik och trädgårdsskötsel, utsträckas öfver 30 timmar i veckan, så fördelade, att helst

Angående undervisningstiden i folk- och småskolor.
(Forts).

Angående
undervisnings-
tiden i folk-
och småskolor.
(Forts.)

hela lördagen eller, der särskilda omständigheter så påfordra, halfva onsdagen och halfva lördagen måtte lemnas fri.

Jag vill icke göra något yrkande, emedan jag anser frågan icke vara af så stor vikt. Jag tror nemligen, att i de flesta fall domkapitlen och folkskoleinspektörerne redan gjort hvad som behöft göras för att reglera ifrågavarande förhållanden, der icke lag och författningar redan reglerat dem.

Herr Hammarskjöld: Herr Talman! Mine Herrar! I slutorden af den siste talarens anförande, att denna fråga icke vore af stor vikt, vill jag gerna instämma. Det har redan af en annan talare blifvit upplyst, att i hans ort undervisningstiden icke öfverstiger 30 timmar i veckan, samt att i regeln lördagen är från undervisning fritagen. De upplysningar, jag inhemtat, och de, som af Utskottets ledamöter meddelats, gå ock i samma riktning. I de flesta kommuner, om hvilka Utskottet förskaffat sig kännedom, öfverstiger undervisningstiden icke 30 timmar, och, åtminstone i de kommuner der flyttbara skolor förekomma, plägar äfven lördagen vara fri, undantagandes likväl då repetitionsförhör skola anställas. Det är således ingalunda någon djupt genomgripande eller revolutionär åtgärd, som Utskottet föreslagit. Det är endast ett legaliserande af hvad som på de flesta orter redan eger rum. Men då, såsom motionären såväl i sin motion som här uppgifvit, det inträffar här och der att skolrådet — det må vara på grund af ordförandens okloka nit eller andra mindre berömvärda motiv — föreskrifver en utsträckning af undervisning ända till 36 timmar i veckan — och äfven inom Utskottet eger man kännedom om sådana fall — männe det då icke kan vara anledning att söka förekomma sådana undantag, som de nyssnämnda, för så vidt de eljest anses olämpliga. Och Utskottet har sökt gifva skäl, hvarföre det ansett undervisningstidens utsträckande öfver 30 timmar vara olämpligt. Utskottet har dervid ganska litet fäst sig vid den omständighet, hvarom här mycket talats, nemligen lärarnes ekonomi. Derom har egentligen motionären yttrat sig, men Utskottet har ansett, att några skäl *kunde* anföras äfven för detta argument, utan att dock Utskottet dervid fäst någon synnerlig vikt. Deremot har Utskottet fäst så mycket större vikt vid ett annat förhållande, nemligen faran för öfveranstängning. Om man i det afseendet icke vill bekymra sig om huru det går med lärarne, borde man åtminstone tänka på hvad verkan lärarnes öfveranstängning kan hafva på undervisningen; och det torde vara en allmänt känd sak, att en uttröttad och utsläpad lärare är en dålig undervisare. Vill man således hafva en god undervisning i folkskolorna, måste man se till, att lärarne icke blifva utsläpade och uttröttade.

Hvad kan väl vara orsaken till det så ofta inträffade förhållande, att en mängd lärare, som i början af sin verksamhet visat ganska stort nit, sedermera efter några års förlopp blifva allt mera och mera loja, samt till slut meddela en fullkomligt mekanisk undervisning? Hvad annat kan hafva vållat detta, än att de blifvit uttröttade och utsläpade? Och då inom Utskottet gjorde sig gällande den åsigt, för hvilken Utskottet äfven sökt bjuda skäl, att en utsträckning af

Angående
undervisnings-
tiden i folk-
och småskolor.
(Forts.)

undervisningstiden öfver 30 timmar i veckan i allmänhet och på längden vore skadlig, har Utskottet, som således icke kunnat underkänna betydelsen af det af motionären påpekade och af Utskottet vitsordade missförhållande, att ett och annat skolråd, i oförståndigt nit eller ledd af sämre bevekelsegrunder, utsträckt denna undervisningstid ända till 36 timmar, ansett åtgärder till förekommande deraf, att skollärares krafter i förtid brytas, vara af behovet påkallade.

Här har blifvit yttradt, att det icke borde vara för någon tröttande att meddela undervisning sex timmar dagligen. Ja, det kan endast den påstå, som icke försökt hvad det vill säga att meddela undervisning. Inom Utskottet fans lyckligtvis en ledamot, som i sin ungdom varit skollärare, ehuru han för närvarande *icke* är det. Denne, likasom åtskillige af de öfrige ledamöterna inom Utskottet, erkände att undervisning är ganska tröttande, om icke så mycket för musklerna som fastmera genom hjernans verksamhet, samt att detta vore förhållandet icke mindre beträffande undervisningen i folkskolorna, än vid elementarläroverken. Måhända erfordrar undervisningen inom de senares högre klasser större förberedelse, än som är fallet hvad angår folkskolorna, ehuru äfven der undervisningen, om den skall ske ordentligt, kräfver förberedelse. Deremot och i betraktande deraf, att läraren i folkskolorna ofta nog — hvilket åtminstone är förhållandet i skolorna inom flera församlingar, jag känner — har att undervisa 40 à 50 barn, som befinna sig på olika kunskapsstadier, hvilket åter gör, att han måste under samma timme sysselsätta sig än med ett än med ett annat, blir denna undervisning från denna sida mera ansträngande, än den i elementarläroverken.

Här har blifvit anmärkt, att den af Utskottet föreslagna skrifvelsen vore öfverflödig, alldenstund normalplaner, baserade på de åsikter, som af Utskottet blifvit uttalade, redan vore fastställda. Dessa normalplaner hafva ej varit mig obekanta; men som de icke äro föreskrifna till ovilkorlig efterlefnad, utan endast innefatta råd och anvisningar i afseende på ordnande af hithörande förhållanden, så bevisa de endast, att regeringen delar de af Utskottet uttalade åsikter, men lägger deremot icke hinder i vägen för att vederbörande skolråd kunna handla annorlunda.

Den siste talaren, representanten från Vexjö, påpekade, att de för undervisning i gymnastik och trädgårdsskötsel anvisade timmar icke nu ansågos inberäknade uti den ordinarie undervisningstiden af 6 timmar om dagen och icke heller borde inberäknas i vecko-undervisningstiden af 30 timmar. Det var med synnerlig tillfredsställelse jag hörde, att denna åsigt gjort sig gällande inom domkapitlet i Vexjö; och har representanten från Vexjö fog för detta sitt uttalande, så följer deraf klarligen, att äfven Utskottet haft fog för sin åsigt, att den af Utskottet föreslagna begränsning af undervisningstiden omfattar den egentliga bokliga undervisningen, men deremot icke kan afse undervisningen i trädgårdsskötsel och gymnastik.

Utskottet har tolkat redan befintliga föreskrifter lika med domkapitlet i Vexjö och har derföre ansett tydligt de af Utskottet föreslagna böra, derest de vinna stadfästelse, tolkas i samma rigtning.

Angående
undervisnings-
tiden i folk-
och småskolor.
(Forts.)

Jag har härmed sökt bjuda skäl för de åsikter, som Utskottet uttalat och som varit bestämmande för det slut, hvartill Utskottet kommit, hvilket flertalet af landsbygdens representanter inom Utskottet utan tvekan, ja, till och med ifrigt, omfattat.

Herr Hedlund: Då de argument som blifva anförda mot Utskottets föreliggande förslag, utan tvifvel komma att tagas i öfvervägande äfven utom denna Kammare och särskildt inom en betydande krets af den viktiga samhällsklass, hvarom här fråga, tillåter jag mig att för reservationen och emot Utskottets förslag lemna några upplysningar.

Med anledning af motionen har jag tagit kännedom om undervisningstiden i olika länders folkskolor, och dervid funnit, bland annat, att i Canada är undervisningstiden 32 timmar och i Preussen 34 timmar. I Köpenhamn är undervisningstiden 36 timmar i veckan med ytterligare 6 timmar, mot särskild ersättning af 60 öre i timmen.

Hvad särskildt vårt land angår, så är det nog sant, såsom den siste talaren anförde, att på vissa orter undervisningstiden blifvit bestämd till 30 timmar i veckan. Men Utskottet har dock förbisett en viktig trakt af vårt land, nemligen Stockholm, hvars folkskoleundervisning grundar sig på den allmänna regeln, att undervisningstiden skall utgöra 34 timmar i veckan, ehuru i praxis den blifvit inskränkt till 31 eller 32 timmar. Öfver förhållandet i Göteborg kan jag nu icke yttra mig. Ett är dock säkert, att den af Utskottet föreslagna bestämmelsen skulle välla ganska vådliga rubbningar i många bestående förhållanden.

I afseende på lärarnes arbete instämmer jag gerna deruti, att lärarekallet är ganska ansträngande. Men härvid må man icke förbise, att många lärare gifva enskilda lektioner *utöfver* den ordinarie undervisningstiden; och detta gäller både inom elementarskolan och folkskolan.

Men mina betänkligheter hvilat dock icke egentligen på dessa grunder, utan i allmänhet på vådan af, att Riksdagen vare sig medelbart eller omedelbart skrifver lagar, som så djupt ingripa uti kommunernas sjelfstyrelse, i ty att de förgripa sig på det fria aftalet mellan läraren och skolrådet. Och om den nu föreslagna åtgärden icke är revolutionär, så är den åtminstone "autokratisk", nemligen i den mening, att centralmakten griper in uti svenska folkets urgamla sjelfbestämmelserätt. Men autokratien är lyckligtvis i Sverige icke laglig, utan snarare revolutionär.

Den föreslagna normalplan, för undervisningens ordnande, som ett fåtal skolmän till regeringens ledning utarbetat och som är afsedd att komma ut i landet för att efter en gifven chablon ordna hela vårt folkskoleväsende, har lyckligtvis icke ännu blifvit lag, utan är tills vidare blott lemnad till råd och upplysningar; men osäkert är dock, om den icke en dag kan varda mera bindande, och då stå vi uti det olyckliga förhållandet, att Kongl. Maj:t med ett penndrag bestämmer öfver landets undervisningsväsen, äfven hvad folkskolan vidkommer, uti dess minsta enskildheter, från Haparanda till Ystad.

Man kunde då också, med samma rätt, fastställa undervisningstiden till *tio* timmar i veckan.

En normalplan af så ingripande betydelse måste vara utarbetad med den mest omfattande kännedom om landets olikartade förhållanden, hvilket näppeligen torde vara fallet med den nu utkomna, den der, i vissa fall, snarare visar huru en undervisningsplan *icke* bör vara beskaffad.

Med anledning häraf föreslår jag, att Kammarens afslag å Utskottets betänkande må motiveras med följande ord: *Kammaren, som anser en föreskrift i det af Utskottet föreslagna syfte icke vara nyttig, afslår Utskottets hemställan.*

I anseende till den långt framskridna tiden, och då ytterligare åtskilliga ledamöter anmält sig vilja afgifva yttranden i det förevarande ämnet, uppsköts den vidare öfverläggningen till kl. 7 e. m., då detta sammanträde, enligt derom utfärdadt anslag, komme att fortsättas; och åtskildes Kammarens ledamöter kl. 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.

Angående
undervisnings-
tiden i folk-
och småskolor.
(Forts.)